БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№291 (10045) | 1962 оной декабриин 12, среда | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ

...ВА, декабриин 10. (ТАСС). ...н забһарлалгын һүүлээр 12 ... минутада СССР-эй Верховно ... Союзай Соведэй болон На...ностьнуудай Соведэй хамтын ... дахин эхилбэ.

... Союзай 1963 оной Гүрэнэй ... тухай болон СССР-эй 1961 ...гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэлгэ ...элидхэл СССР-эй Финансын ми... депутат В. Ф. ГАРБУЗОВ хэбэ. ...ин хүдэлмэри үргэлжэлһөөр.

* * *

...арлалгын һүүлээр, 16 часта СССР-эй Верховно Соведэй хоёр палатанууд ами амяараа заседанинууд дээрээ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Кремлиин Ехэ ордон соо Союзай Соведэй заседани нээгдэбэ. Союзай Соведэй бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэлые комиссиин түрүүлэгшэ, депутат И. С. СЕНИН хэбэ.

Кремлиин театр соо нээгдэһэн Национальностьнуудай Соведэй заседани дээрэ энэ палатын бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэлые комиссиин түрүүлэгшэ депутат М. А. ЯСНОВ хэбэ.

...РЭХЭ ЖЭЛЭЙ БАЯН ...УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

...С-эй ЦК-гай Президиумдэ нү... С. Хрущевой бэшэһэн бэшэг ...мүн партиин Центральна Ко...й ноябриин Пленумэй шиидхэ...уд соо ерэхэ жэлдэ ороохо эл...эр ургуулжа, гүрэнэй ам... 4.200—4.500 миллион пүүд ...оруулха гэһэн дайшалхы зо... бүхы коммунистнуудай, бүгэ...ай үмэнэ табигдаба. Энэ гү...рын удха шанартай зорилгые ...хэ хэрэгтэ манай республи...ряашадшье бии байгаа арга ...нуудаа дүүрэнээр элсүүлжэ ...а оруулха уялгатай.

...убликымнай колхоз, совхо... баян ургаса абаха талаар хэ...эгүй арга боломжонууд ...р ехэ бии. Нэн түрүүн таряа... зүбөөр хубаарилжа, ургаса ...шниисын тарилгые сааша...ам үргэдхэжэ болохо. Энэ та...Мухар-Шэбэрэй «Коммунизм» ...о үльгэр жэшээ абамаар. ...хоздо ороохото ургамалнуу...рилгынь дүрбэнэй гурбан ху...шниисэ эзэлнэ. Иигэжэ таряа... зүбөөр хубаарилһанай, га...йнаар элдүүрилжэ, сортовой ...тарилга хэһэнэй ашаар тэ...э жэлдэ дунда зэргээр гек... 18,4 центнер таряа хуряажа, ...центнерыень гүрэндөө ху...бшуу. Тиимэһээ ажахын ху...эгшэд, мэргэжэлтэд эдэ тү...эй дүй дүршэлые халан аба...3 ондо хэды шэнээн ехээр ... тарихаяа түргөөр тодор... болоно.

...охёор, ажахы бүхэн тарил...талмайе һайн шанартай сор...үрэһөөр хангажа шадабал, ...й хэдэн центнер ургаса ехээр ... элитэ. Энээнһээ урда жэл... республикымнай олонхи кол...хозууд муу шанартай, ню...эрхэ байдалда шэлэгдээгүй ... тарилга хэдэг һэн. Мүнөө... заншалаа зарим хүтэлбэри...орхёогүй байһаар. Олохон ...удта мүнөө хүрэтэр үрэһэ ...сэбэрлэгдэжэ дүүргэгдээгүй. ...й аймагай Калининай нэрэм...хоздо үрэһэнэй таряан сэ...гүй, газаа досоогуур саһа ...ргадажа, шубуу шонхорто ... хэбтэнэ. Иимэ ушар бу...арим ажахынуудта үзэгдэнэ.

...рэһэнһөө һайн үрэ бү хүлеэ... зоной дунда тон зүб хэл...имэл хадань үрэһэ хүрэн...өөр сэбэрлэжэ дүүргэхэ, тэ...өөр хадагалха, тарилгын ... хүргэхэ гээшэ колхоз, сов... хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэ...эгээн шухала хэрэг мүн. ... олониитын хиналтада аба... сэбэрлэлгые үдэр һүнигүй ... шухала.

...уура, колхоз, совхозуудта ... үрэһэнэй таби гаран мян...нерынь жиир, сортовой бэ... юм. Захааминай, Сэлэн...ын аймагуудта бүхы үрэ...ройдоо 50—60 процентнь ...гэжэ тоотой. Саашадаа иимэ ... тэсэжэ болохогүй. Жиир ...сортовой үрэһөөр андалдаха, ...эрхэ байдалда баян ургаса ...ртын үрэһөөр тарилгаяа ху...иха саг ерээ. 1963 ондо бү...гаяа сортовой үрэһөөр хэхэ ...

Гурбадахяар хабарай тарилгын хүдэлмэриие хаһа сагтань, богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэбэл, мүн лэ ургасада нүлөөлхэ гээшэ. Тэд энэмнай гол түлэб трактор, машинануудай һайн шанартайгаар заһабарилагдажа, механизаторнуудай хэр зэргэ мэргэжэлээ дээшэлүүлһэнһээ дулдыдаха юм. Тиин байгша оной декабриин 1-нэй байдалаар республикын колхоз, совхозуудта заһабарилагдаха ёһотой тракторнуудай миил 14 процентнь, плуг, сеялкэнүүдэй 21 процентнь бэлэн болонхой. Энэ шухала хүдэлмэри илангаяа Захааминай, Яруунын, Загарайн аймагуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байна. Захааминай колхозуудта мүнөө хүрэтэр нэгэшье трактор заһабарилгаһаа гараагүй байһаар.

Трактор, машинануудай заһабарилгын иимэ аали нобшоор ябуулагдажа байһые юугээршье шалтагаалхын аргагүй. Республикын колхоз, совхозуудта, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй мэдэлдэ техникэ түргөөр, һайнаар заһабарилха мастерскойнууд, түхеэрэлгэнүүд, механизаторнууд хүсэд. Имагтал тэндэхи ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, ажалай түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө шадабаритайгаар ударидаха хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ. Нютагуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд саг эртэ гээд һууха бэшэ, харин энэ хүдэлмэриие эрид хурдадхаха, заһабарилгын шанарые һайжаруулха, бии байгаа запчастьнуудые зүбөөр хубаарилха тушаа яаралтай хэмжээнүүдые абаха ушартай.

Ерэхэ жэлэй ургаса үбэлдөө агротехническэ хэмжээ ябуулгануудые оролдосотойгоор ябуулһанһаа дулдыдаха байна. Наг шэбхэ, үнэһэ гэхэ мэтэ нютагай үтэгжүүлгэ шадаал һаа ехээр суглуулагдаха ёһотой. Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозууд ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай. Эндэхи ажахынуудта трактор, машинануудһаа тусхай колоннонууд эмхидхэгдэжэ, шэбхэ гаргаха хүдэлмэри бүхыдөө оньһожоруулагданхай.

Оронoймнай эрдэмтэдэй шэнжэлһэнэй ёһоор саһанай уһан гансахан адуу малда айхабтар ехэ ашатай байхаһаа гадна, ургамалнуудай гарасада ехээр нүлөөлдэг гэжэ элирүүлэгдээ. Ушар иимэһээ республикын колхоз, совхозууд поли дээрэ саһа тогтоохо талаар бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ зэргэтэй. Поли дээрэ элдэб халхабшануудые табиха, саһанай ехээр ороһоной һүүлээр тэрэ доронь тракторнуудые табижа, саһан баалнуудые хэхэ шухала болоно.

«Үбэлдөө тэргэеэ, зундаа шаргаяа бэлдэ» гэжэ хэлсэдэг. Бидэнэр мүнөө тэргэеэ бэлдэхэ болонобди. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, намартаа, үбэлдөөл ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури табигдаха бшуу» гэжэ Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ бэшэһэн бэшэг соогоо сэхэ заана.

Хабарай тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэриие партийна организацинууд өөһэдынгөө үдэр бүриин нягта хиналтада абаха уялгатай. Юуб гэхэдэ, ороохо таряанай, бусад ургамалнуудай баян ургаса абаа һаа, гүрэндөө ехэ таряа худалдаха гэһэн зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхэ, мал ажалаа саашадань хурданаар хүгжөөхэ, һү, мяха болон малай бусад ашаг шэмэ ехээр абаха арга олгогдохо бшуу.

...онишон Н. А. Эсмухамбетовэй гайхамшагта амжалта

...о-Ингушска АССР-эй ...вский» гэжэ үүлтэртэ ... совхозой ахалагша хо... Н. А. Эсмухамбетовтэ ... Сергеевич Хрущев бэшэг ..., абаһан уялгаяа дүүргэ...ь дашарамдуулан Наурды ...чые болон тэдэнэй нүхэ...и зүрхэнһөө амаршалба. ... Эсмухамбетовэй бригада ...ооһото 100 эхэ хонин ... 141 хурьга абажа, хо...иһөө 6,8 килограмм ноо...алба. Энэ хадаа ажалай ...агта илалта болоно.

... Н. С. Хрущев Эхэ оро... баяжахын түлөө ажал ...ридөө саашадаа амжалта ...й туйлахые, элүүр энхэ ...й ажаһуухые хүсэһэнөө ..., совхозой бүхы кол... халуун баяр хүргэбэ.

...С-эй ЦК-гай Нэгэдэхи сек... СССР-эй Министрнүүдэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущевто эльгээһэн бэшэг соогоо хонишон нүхэр Эсмухамбетов өөрынгөө бригадын хайшан гэжэ уялгаяа дүүргэһэн тухай хөөрөөд, саашанхи түсэбүүд тухайгаа мэдээсэнэ. Тэрэ бригада коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, энэ бригадын бааза дээрэ түрүү дүй дүршэлэй республикын һургуули байгуулагдаа.

Энээнһээ хойшо бүри һайнаар зоригжол түгэсөөр ажаллахабди гэжэ, хүндэтэ Никита Сергеевич, танда найдуулнабди гээд нүхэр Эсмухамбетов бэшэнэ. Инаг дуратай Эхэ оронойнгоо аша туһын тулада элүүр энхэ ябахые, олон жэлдэ ажал ябуулгаяа үргэлжэлүүлхые бэшэг соогоо хүсэнэ.

(ТАСС).

СССР-эй 6-дахи ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ II СЕССИ

КОММУНИЗМ БАЙГУУЛХА ЗАМДА ТУЙЛАГДАҺАН ШЭНЭ ЕХЭ АЛХАМ

Нүхэр В. Э. ДЫМШИЦЭЙ элидхэл

Партиин, гүрэнэй, ажахын байгуулалтын шухалын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй һаяхан дүүрээд байһан түүхэтэ үедэ СССР-эй VI зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сесси нээгдэбэ гэжэ нүхэр В. Э. Дымшиц хэлэбэ.

Хорин үдэрэй үнгэрхэдэ, долоон жэлэй түсэбэй дүрбэн жэл дүүрэхэнь. Үнгэрһэн эдэ жэлнүүдэй туршада совет арад баатарлиг эршэмтэй ажалаараа агууехэ үрэ дүн туйлаа, Коммунис партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй политика илан мандаа.

КПСС-эй XXII съездын һүүлээр үнгэрһэн жэл хадаа совет арадай эдэбхи хэшээлээ үзэгдөөгүй ехээр үүсхэжэ, олон ниитээрээ айхабтар ехэ ажалай баатаршалга харуулһан жэл болон түүхэдэ орохо юм. Коммунизм байгуулха тухай съезд дээрэ баталан абтаһан ленинскэ Программа бүхы совет хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгын ашаар бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ совет хүн бүхэн омог баяртайгаар мүнөө хэлэжэ шадаха.

Долоон жэлэй түсэбэй ёһоор, промышленна продукциин хэмжээн 1959—1962 онуудай туршада 39 процентээр дээшэлхэ ёһотой байгаа гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Бодото дээрээ тус продукци 45 процентээр ехэ болоо. Энэ турша соо долоон жэлэй түсэбһөө гадуур 28 миллиард түхэригэй продукци бүтээн гаргагдаа. Ехэ шэрэм, булад, нефть, хүдөө ажахын машинанууд, бүд, гутал болон бусад продукцинуудые оромнай түсэбһөө гадуур энэ жэлдэ абахань.

Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэн жэлэй туршада гүрэнэй удха шанартай 3700 шэнэ томо промышленна предприятинууд хүдэлжэ эхилээ, мүн дайнай урда тээхи бүхы табан жэлнүүдэйхидэ орходоо олон үйлэдбэриин предприятинууд байгуулагдаа. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта гүрэнэй зүгһөө хэгдэһэн капитальна һомололго 107 миллиард түхэриг болоо. Энэнь хараалагдаһанда орходоо 6 миллиард түхэригөөр ехэ.

Арадай ажахые хүтэлбэрилэлгые һайжаруулхын тулада партиин абаһан хэмжээнүүд долоон жэлэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргөө. Промышленность, барилга, хүдөө ажахые эмхидхэн хүтэлбэрилхэ гурим Центральна Комитедэй үүсхэлээр ондоо болгогдожо, энэ хэрэгтэ гүнзэгы ехэ, революционно хубилалта зоримгойгоор хэгдэһэн байна. Сталинда шүтэн һүгэдэлгын үедэ арадай ажахые хүтэлбэрилхэ гурим, арга методүүд нобшо хойрог болошоһон байгаа. Энэнь мүнөө эрид шууд усадхагдаба. Ганса хүндэ шүтэн һүгэдэхэ ябадалай буруушаагдажа, партиин болон гүрэнэй байгуулалтада ленинскэ ёһо гуримай һэргээгдэн батадхагдахада, парти болон орон дотор зохёон байгуулхы ажалай оршон байдал тогтожо, олон миллион хүнүүдэй эдэбхи, үүсхэл хэшээл дээшэлбэ.

Экономическа административна районуудта совнархозуудые бии болгон бэхижүүлээд, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдые байгуулжа, союзна республикануудай болон нютагай соведүүдэй эрхые үргэдхэһэн эдэ бүхы ябуулгануудые партиин Центральна Комитет гүнзэгы бодолтойгоор бэелүүлээ. Тиихэдээ ажахын байгуулалтада демократическа централизмын ленинскэ гол ёһонуудые гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлэн хүгжөөһэнэй үндэһөөр арадай ажахын хүтэлбэриие шэнэдхэн хубилгаха зорилго табигдаһан байгаа.

Манай промышленность бүхы дээрээ яһала һайн хүдэлжэ байна гэжэ нүхэр Дымшиц тэмдэглээ. Гэбэшье энерги, газ абалга, хэмэл утаһа, пластическа зүйлнүүд, мүн машина бүтээлгын хэдэн янзын продукци болон арадай хэрэглэмжын зарим эд бараае үйлэдбэрилгэ долоон жэлэй түсэбэй даабаринуудһаа гээгдэжэ ябана.

Хоёр неделиин урда тээ болоод дүүрэһэн манай партиин Центральна Комитедэй Пленум СССР-эй экономикын хүгжэлтын болон арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилэлгын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Энэ Пленум дээрэ хэһэн элидхэл соогоо нүхэр Н. С. Хрущев арадай ажахын экономическа хүгжэлтын асуудалнуудые али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлээ, коммунизмын материально-техническэ бааза яажа байгуулхаб гэжэ харуулаа. Манай социалис ёһо гуримай айхабтар ехэ булюу зүйлнүүдтэй байһаниинь Ленинэй гүнзэгы тодорхойгоор элидхэл соо харуулагдаа, манай орон соо бии байгаа барагдашагүй ехэ баялигууд, арга боломжонууд элирүүлэгдээ, экономикоёо саашадаа эгээн аша үрэтэйгөөр хүгжөөхэ арга зам тодорхойлогдоо, мүн үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулжа байһан үедэ арадай ажахын хүтэлбэри болон эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулха онол арга тодоруулагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум түсэблэлгын зургаануудай хүдэлмэриие шүүмжэлээ. Арадай ажахын түсэб табихадаа, бүхы арга боломжонууд болон баялигуудые тон бодомжотойгоор, гамтай һайнаар ашаглаха гэжэ хараалха, тиин саашадаа һайнаар хүгжэхэ аргатай, мүн капитализмтай хэгдэжэ байгаа экономическа мүрысөөндэ саг болзор алмаха һалбаринуудые гол болгон хүгжөөхэ гэжэ хараалагдаха ёһотой гээд тэмдэглэгдээ.

Ленинэй зохёохы үзэл бодолые бэедээ шэнгээһэн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бүхы совет арад нэгэн дуугаар һайшаагаад, ажалай шэнэ баатаршалга гаргахаар зоригжоод байна.

1962 ондо оронойнгоо экономикые хүгжөөлгэдэ совет арад шэнэ ехэ дэбжэлтэ туйлаа гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Түсэбэй ёһоор, бүхы продукцимнай ниитэ дээрээ 8,1 процент дээшэлхэ ёһотой байгаа һаа, бодото дээрээ 9 процентһээ үлүү болоо. Бүтээсэ ехэтэй элдэб янзын олон шэнэ машинанууд, механизм, аппарадууд болон приборнууд бүтээгдээд хүдэлжэ эхилээ, технологиин талаар урданайхиһаа бүри һайн, нарин арганууд олдоо, оньһожоруулга болон автоматизациин хэмжээн дээшэлээ. Гэхэтэй хамта, манай промышленность хуушарһан түхеэрэлгэ үшөөл олоор гаргана, шэнэ техникэ, түрүү технологи заримдаа ехэ удаанаар нэбтэрүүлнэ, продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэ бага анхарал хандуулагдана.

Партиин Центральна Комитет, правительство хүдөө ажахые хүгжөөхын, хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг болохын түлөө туйлай ехэ хэшээл оролдолго гаргана. Оронoймнай хэдэ хэдэн нютагуудта сагай уларилай тон муу байгаашье һаань, энэ жэлдэ хүдөө ажахын продуктнууд нилээд ехээр абтаба. Тусхайлан хэлэбэл, 1953 ондо 5 миллиард пүүд таряан абтаһан байгаа һаань, энэ жэлдэ 9 миллиард пүүд таряан абтаа. Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха, тарилгын талмайн хубаарилга, байгууламжые эрид хубилгаха, кукуруза ехээр таридаг болохо тушаа манай партиин Центральна Комитедэй холын хараата политика ябуулһанайнь ашаар иимэ ехэ үрэ дүн туйлагдаа.

Энэ жэлдэ промышленностьда, хүдөө ажахыда болон транспортдо шэнэ үйлэдбэринүүдые нэмэжэ, ашаглалгада оруулха ехэ түсэб бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Гүрэнэй түсэбэй ёһоор, арадай ажахын капитальна барилгада 30,5 миллиард түхэриг һомологдохо юм. (Энэнь нёдондонойхиһоо 8,5 процентээр ехэ). Мүн нёдондонойхидо орходоо 20 процентээр ехэ гол фонд ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Гэбэшье хэдэн олон һалбаринуудта үйлэдбэриин предприятинуудые хүдэлгэжэ эхилхэ гэһэн түсэбэй даалгабаринууд хүсэд дүүргэгдээгүй.

Үнгэржэ байгаа жэлдэ совет арадай ажана байдал улам һайжараа, соёл болбосоролойнь хэмжээн дээшэлээ. Гэр байрын, коммунальна, культурна ажаһуудалай болон һургуулиин барилга айхабтар ехээр ябуулагдана. 1962 ондо хүн зомнай 82 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра абахань.

Долоон жэлэй түсэбэй дүрбэдэхи жэлдэнь Эсэгэ оронoймнай эрдэм наука алишье галаараа айхабтар ехээр һалбаран хүгжөө. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта техническэ дэбжэлтэ туйлагдаа. «Восток-3» болон «Восток-4» гэжэ замбуулинай онгосонуудаар советскэ космонавтнууд А. Николаев П. Попович хоёрой түүхэдэ түрүүшынхеэ зэргэ ниидэһэн ушар түрүү советскэ наукын элитэ ехэ амжалтануудые туйлаһыень эгээл эли тодоор харуулжа үгэбэ.

Туйлаһан амжалтанууднай арсашагүй ехэ. Тингэбэшье ямар ехэ арга боломжонууд үшөө ашаглагдаагүй байнаб гэжэ тодоор хараха, мэдэхэ ёһотойбди гээд парти манине һургана. Ашаг олзогүй гээлтэ хоролтые эрид усадхаха, түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ экономикоёо саашадань хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэл мүн.

Совет ороной экономикын саашанхи дэбжэлтэ

Долоон жэлэй түсэбэй табадахи жэл болохо 1963 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проектые СССР-эй Министрнүүдэй Совет Верховно Соведэй үзэмжэдэ табина гэжэ нүхэр В. Э. Дымшиц хэлэбэ. Энэ түсэб хадаа КПСС-эй XXII съезд дээрэ баталагдаһан Программатай, мүн 1962 ондо болоһон КПСС-эй ЦК-гай мартын болон ноябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан табигдаһан байна.

1963 оной түсэб соо иимэ зүйлнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдаа гэбэл:

химическэ промышленность, радиоэлектронико болон электроэнергетикые булюу түргэнөөр хүгжөөһэнэй ашаар ниитын үйлэдбэриин хэлбэри байгууламжые саашадань һайжаруулха;

эгээл аша үрэ ехэтэй, нарин һайн машина түхеэрэлгэ бүтээн гаргаха;

хүдөө ажахын материально-техническэ баазые саашадань бэхижүүлхэ, тэрэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг, худалдадаг болохо;

үйлэдбэриин предприяти түхеэрэлгэнүүдые түргэнөөр ашаглалгада оруулха, хүдэлжэ эхилхэ ёһотой объектнүүдтэ мүнгэ зөөреэ гулидхан гаргаха, капитальна һомололгын аша үрые дээшэлүүлхэ;

арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые саашадаа улам ехээр бүтээн гаргаха, тэдэнэй шанар һайжаруулха, рознично худалдаа наймаа хүгжөөхэ;

гэр байрын болон культурна ажаһуудалай барилгые улам үргэнөөр ябуулха.

Манай гүрэнэй бэеэ хамгаалха һүр хүсые саашадань бэхижүүлхэ шухала хэмжээнүүд түсэб соо хараалагданхай.

Долоон жэлэй түсэбэйхидэ орходоо **промышленностиин талаар** үлэмжэ ехэ даалгабаринууд 1963 ондо хараалагдаба. Промышленна продукциин хэмжээн долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые, тухайлхада, 7 миллиард түхэригөөр үлүүлхэ. Харин бүхы табан жэлэй туршада долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 35 миллиард түхэригөөр ехэ промышленна продукци бүтээн гаргагдаха юм.

Табан жэлэй туршада промышленностьда шэнээр ашаглалгада оруулагдаһан гол фонднууд 50 шахуу процент болохо. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлхэ айхабтар таатай арга нүхэсэл олдохо байна.

Энэ жэлдэ химическэ промышленностиин бүхы һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Энэ һалбарида хэгдэхэ капитальна һомололго 1,7 миллиард шахуу түхэриг болохо. Энэнь 1962 онойхидо орходоо һураггүй ехэ байха. Бүхы химическэ продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 17 процентээр ехэ болохо. Мүн пластическа зүйлнүүд, холимол дабирхай, хэмэл утаһан болон каучук нилээд ехээр бүтээгдэдэг болохо.

Зүгөөр химическэ промышленностиимнай хүгжэлтэнь манай ороной арадай ажахын, хүн зоноймнай улам ехэ боложо байгаа эрилтэ хэрэглэмжые хүсэд хангажа шадахагүй байна. Тон түргэн болзор соо арадай ажахын бүхы һалбаринуудта химиие нэбтэрүүлжэ, синтетическэ материал болон тэрэнэй зүйлнүүдые бүтээн гаргалгаар дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлхын тулада эрдэм-шэнжэлэлгын болон проектно-конструкторска хүдэлмэри саашадаа улам түргэнөөр ябуулжа, химиин шэнэ предприятинуудые бариха, мүн хүдэлжэ байһан предприятинуудыень үргэдхэхэ тушаа хэмжээнүүд хараалагдажа байнхай.

Хара болон үнгэтэ металл улам ехээр абтадаг болохо. 1963 ондо 59 миллион тонноһоо үлүү шэрэм, 80 миллион гаран тонно булад хайлуулагдаха. Металлургиин техническэ хэмжээе саашадань һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тусхайлхада, доменно болон булад хайлуулгын үйлэдбэридэ кислород үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо юм.

Энергетикэ нилээд ехээр хүгжөөгдэхэнь. Арбан табан Днепрогэстэ гү, али асари томо станци болохо дүрбэн Ленинэй нэрэмжэтэ Волжско ГЭС-тэл адли хүсэтэй станцинууд жэлэй туршада ашаглалгада оруулагдаха ёһотой. 1963 ондо СССР-тэ электроэнерги абалга 11 процентээр дээшэлжэ, 407,9 миллиард киловатт-час болохо юм.

Нефть болон газ хэрэглэһэнэй ашаар орон доторхи түлишын хубаарилые саашадань һайжаруулха гэжэ хараалагдана. Бүхы янзын түлишэ абалга ниитэ дээрээ 6,3 процентээр дээшэлхэ һаань, нефть абалга 10 процентээр ехэ боложо, 205 миллион тоннодо хүрэхэ. Энэнь долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудта хараалагдаһанда орходоо табан миллион тонноор ехэ. Газ абалга 17 процентээр дээшэлхэ. Абтадаг түлишын ниитэ хэмжээн соо нефть болон газай эзэлдэг һууринь 48 процент хүрэтэр дээшээ болохо юм. Харин 1958 ондо энэнь 31,8 процент болоһон байгаа.

Бүхы арадай ажахые машина, техникээр зэбсэгжүүлхын тулада машина бүтээлгые хүгжөөхэ гээшэ шухала ехэ удха шанартай байна. Машина бүтээлгын болон металл болбосоруулгын продукци бүтээн гаргалгын ниитэ хэмжээн 1963 ондо 11,5 процентээр дээшэлхэ. Тиихэдэнь эгээл ашаг үрэ ехэтэй, алмалта арьбалалта һайнтай машинанууд урданайхиһаа нилээд олоор гаргагдадаг болохо. Мүн хүдөө ажахын хүдэлмэриие оньһожоруулхын тулада һураггүй олон машинанууд бүтээгдэхэ юм. 325 мянган трактор (энэ онойхидо орходоо 13 процентээр олон) бүтээгдэхэ ёһотой. Шэнэ газар элдүүрилэгшэд «Кировец» гэжэ 220 мориной хүсэтэй түрүүшын колесно тракторнуудые абахань.

Автоматизациин болон машина бүтээлгын талаар Гүрэнэй комитедэй хүдэлмэриие шэнэдхэн һайжаруулһан, мүн электротехникээр шэнэ комитедые бии болгоһон ябадал машина бүтээлгые хүгжөөхэ, тэрэнэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха. Конструкторска болон проектнэ организацинуудые нэгэ газарһаа хүтэлбэрилдэг боложо, тэдэнэй тусхай мэргэжэлтэй болоходонь, бэе бэетэеэ зэргэшэжэ, нэгэ адли юумэ хэдэг үлүү ажал үгы болохо, промышленностьда нэгэ түхэлэй, нэгэ янзын продукци үргэнөөр бүтээхэ арга олдохо юм.

Хүнгэн промышленностьда хэгдэхэ капитальна һомололго тухай элидхэлшэ мэдээсэбэ. Энэ һомололго 22 процентээр дээшэлхэ. 1963 ондо 6 миллиард 600 миллион метр пумаажан бүд, 944 миллион метр торгон бүд, 365 миллион метр нооһон болон 518 миллион метр улһан бүд нэхэгдэхэ юм. (Бүри мүнөө СССР-тэ дэлхэйн ямаршье орондо, тэрэ тоодо США-дашье орходоо нилээд ехэ нооһон, улһан бүд бүтээгдэнэ).

1963 ондо эдеэ хоол ехээр абтадаг болохо. Мяха абалга 440 мянган тонноор гү, али 1962 онойхидо орходоо 10 процентээр дээшэлхэ. 1 миллион тонно эхэ тоһон абтаха. Энэнь США-да абтадаг малай тоһоной хэмжээнһээ нэгэ хахад дахин ехэ.

Загаһанай промышленность ехээр хүгжөөгдэхэ хараатай байна. Ерэхэ жэлдэ 4 миллион 220 мянган тонно загаһа барихаар хараалагдана. Энэмнай 1961 ондо баригдаһанда орходоо 600 мянган шахуу тонноор ехэ.

Мүн эдеэ хоолой бусад янзын олон зүйлнүүд ехээр абтадаг болохо. Соёл болбосоролой, гэрэй хэрэгсэлэй эд бараанууд улам ехэ болохо.

Хүдөө ажахые саашадань хүсэтэ ехээр дэбжээхэ, тэрэнэй материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ түсэб партиин XXII съездын болон 1962 ондо болоһон КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүд соо хараалагданхай юм гэжэ нүхэр Дымшиц хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтын зорилгонууд дээрэ тогтохо зуураа хэлэбэ.

Сталинда шүтэн һүгэдэлгын үедэ хүдөө ажахын асуудалнуудые тоодог, хайхардаггүй байһан ябадалые партиин Центральна Комитет эрид

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Нүхэр В. Э. ДЫМШИЦЭЙ элидхэлэй түгэсхэл

(Эхининь 1-дэхи нюурта)

шууд зайсуулаа. 1953 ондо болоhон КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй hүүлээр хүдөө ажахые эрид дэбжээхэ, тэрэниие машина, техникээр хангаха, шэнэ газар ашаглаха, колхоз, совхозуудай экономикые бэхижүүлхэ талаар партиин бэелүүлжэ байгаа хэмжээнүүд хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэжэ, хүдөө ажахын үйлэдбэрие улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ бүри ехэ нүлөө үзүүлхэ юм.

1963 ондо 4 миллиард пүүд хэмжээнэй таряа худалдан абаха гэжэ хараалагдана. Гэхэтэй хамта, оронойманай мүнөө үеын хүгжэлтын шата ямар шухала эрилтэ табинаб гэхэдэ, 1963 ондо 4 миллиард 200 миллион пүүд—4 миллиард 500 миллион пүүд хүрэтэр тарян худалдан абтаха, харин саашадаа хоёр-гурбан жэлэй туршада таба миллиард пүүд бэлэдхэгдэхэ ёhотой. Энэ зорилгые дүүргэхын тулада бодото арга боломжо бии. Тэрэниие шадамар бэрхээр лэ хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Ороohо таряа болон малда эдюулхэ тэжээл улам ехээр абадаг болохын тулада элдэб ногоо таридаг газарые, мүн паарай газарые саашадаа улам бага болгохо шухала. 1963 ондо мал болон шубуу, түүхэй хлопок, саахарай свекло худалдан абалга дээшэлхэ.

Хүдөө ажахын материально-техническэ баазые саашадань бэхижүүлхэ гэжэ хараалагдана. Хүдөө ажахыда 4,1 миллиард түхэригэй капитальна hомололго хэгдэхэ. Энэнь долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудта хараалагдаhанда орходоо нилээд ехэ. hомологдоhон энэ мүнгэ зөөриие городой дэргэдэхи тусхайта овощ, hүнэй совхозуудта, мүн шэнэ газарай совхозуудта нэн түрүүн ашаглаха гэжэ түсэблэгдэнэ.

Газар уhалха, хатааха, мүн бэлшээри шииг нойтотой болгохо хэрэгтэ горитой мүнгэ зөөри hомологдоно. 1963 ондо гол түлэб хлопок ургуулдаг республикануудта 301 мянган гектар уhалагдадаг шэнэ газар ашаглаха гэжэ хараалагдана. Хүдөө ажахыда 236 мянган трактор, 209 мянган тракторна сеялкэ, 78 мянган тарянай комбайн, мүн бусад олон машинанууд зорюулагдаха юм.

Хүдөө ажахын техникэ хэрэглэхэ ябадалда үшөөл олон горитой дутагдалнууд үзэгдэнэ гэжэ элидхэлшэ депутадуудта хэлэбэ.

Янза бүриин **транспортые** саашадаа техническэ талаарнь hэльбэн шэнэдхэхын, нарижуулан hайжаруулхын тула ерэхэ жэлдэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно. Түмэр харгын лининүүдые электрификацилжа үргэлжэлхэ, тэрэшэлэн түмэр замай транспортые дизелиин хүсөөр ябадаг болгохобди. 1963 ондо энэ эгээн түрүү зэргын зүдхэхэ хүсөөр түмэр харгынуудай бүхы ашаанай 70 гаран процентнь зөөгдэхэ болоно. Одессэ, Новороссийск, Николаев болон бусад хэдэ хэдэн газарнуудай далайн портнуудые hэльбэн шэнэдхэхэ хүдэлмэри хэжэ үргэлжэлхөөр хараалагдана. Далайн ба гол мүрэнэй флодто олон шэнэ суднанууд үгтэхэ байха. Эгээн үрэ ехэтэй трубопроводно транспорт мүн лэ хүгжөөгдэхэ байна. «Дружба» гэдэг тон ехэ нефтьпровод баригдажа дүүрэхэ. 1963 ондо **элдэб түрэлэй транспортаар** ашаа зөөлгын ургалтань бүхы дээрээ 6,3 процентээр нэмэхэ гэжэ түсэб соо хараалагдана.

Капитальна барилга улам hайжаруулха, капитальна хүдэлмэридэ hомологдодог мүнгэнэй үрэ ехэтэйгээр ашаглагдаха асуудалнуудта Коммунис парти, Совет правительство нимагта ехэ анхарал хандуулна гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Капитальна хүдэлмэридэ hомологдодог мүнгэнэй хэмжээн 1963 ондо 9,9 процентээр нэмэжэ, 33,5 миллиард үлүүтэй түхэриг болохо. Энэмнай 1963 ондо хараалагдаhан даабарита тоонуудhаа дээшээ болоно. Хүдөө ажахые, химиин, нефтиин ба газай промышленностиие, хүдөө ажахын машина бүтээдэг предприятинуудые, электростанцинуудай барилга болон хүнгэн промышленностиие хүгжөөхэ капитальна хүдэлмэридэ hомологдодог мүнгэнэй хэмжээн ехээр нэмэхэ гэжэ тодорхойлогдоо.

Капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаха мүнгые саашадаа ехэ ехэ бүлэгүүд болгон хамтадхаха, шэнээр эхилэгдэхэ барилгануудай тооe хизаарлаха гэжэ түсэб соо хараалагдана. Гүрэнэй түсэб дотор тус тустаа баталагдаха онсо шухала барилгануудай списогтэ 628 барилга оруулагдаа. Эдэнэй хаhа саг соогоо баригдажа дүүрэлгэhээ химиин, нефтиин, металлургическа, цементын ба бусад промышленностиин hалбаринуудай үйлэдбэрие ашаглалгада оруулха программын гүйсэдхэл ехэ түлэб дулдыдаха байна.

Манайда айхабтар ехэ барилга хэгдэжэ байхадаа, барилгын материалнуудые, илангаяа барилгаяа хабсаргалга шэнгеэр бүтээхэ арга олгодог хэрэгсэлнүүд ба конструкцинуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха эрилтэ табина. (1963 ондо барилгахабсаралгын хэмжээн 6,8 процентээр нэмэхэ ёhотой). Ерэхэ жэлдэ цемент үйлэдбэрилэн гаргалга 63 миллион тонно болохо юм. 1953 ондо Советскэ Союз дотор америкынхиhээ гурба дахин бага цемент үйлэдбэрилэгдэhэн аад, харин 1963 ондо СССР-най цемент үйлэдбэрилгын талаар США-гай мүнөөнэйнь хэмжээе холо ахижа гарахань.

Хабсармал түмэр-бетон үйлэдбэрилэн гаргалга ерэхэ жэлдэ 44 миллион шахуу кубометр гэхэ гү, али долоон жэлэй түсэбэй hүүлшын жэлдэ хараалагдаhан хэмжээндэ дүтэ ошохо юм. Гэр байра барихада шухала индустриальна хэрэгсэлнүүд ба детальнуудые бүтээн гаргалга 50 процентээр нэмэхэ.

Захилаар барилга хэдэг нютагай томо организацинуудые эмхидхээд, тэдэнэй индустриальна баазые бэхижүүлээд байхадаа, капитальна барилгын талаар айхабтар ехэ нөөсэ арга боломжо хүсэндэнь оруулха аргатай болохобди. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй тогтоолтой зохилдуулан, барилгын хэрэгые үндэhөөрнь шэнэдхэн хубилгажа, барилга хүтэлбэрилхэ ниитэ гүрэнэй нэгэдхэгдэмэл зургаан — СССР-эй Госстройе бии болгоhон ушар барилгын хэрэг эмхидхэхэ ябадалые зайлашагүй hайжаруулха, капитальна хүдэлмэридэ hомологдоhон мүнгые экономическа ашa үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ арга нүхэсэл хангахань дамжаггүй.

Союзна республикануудай арадай ажахые хүгжөөлгэ

Үйлэдбэриин шэнжэ бариматалжа партийна органуудые шэнэдхэн байгуулха, совнархозуудые томодхохо, түсэблэлгын гуримые улам нарижуулан hайжаруулхада, үйлэдбэрилгын хүсые бүри hайнаар хубаарилан хүгжөөхөөр, республиканууд болон районуудай ажахые комплексно хүгжөөхөөр тон зохид эрхэ байдал хангана, СССР-эй арадай ажахые бүхы дээрэнь хүгжөөхэ ниитэ гүрэнэй зорилгонуудые дүүргэхын тула, бүхы союзна республикануудай экономико ба соёл культурые бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын ашa туhада союзна республикануудай хамтын хүсэлэлгэ гаргаха үргэн ехэ шэнэ арга боломжо нээжэ үгэнэ.

Россин Федерацида арадай ажахын бүхы hалбаринууд улам саашадаа хүгжөөгдэхэ. Энэ республикада капитальна хүдэлмэри хэхын тула табигдаhан бүхы мүнгэнэй 43 процент үлүүтэйнь РСФСР-эй зүүн районуудые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха юм. Химиин промышленностиие хүгжөөлгын талаар, тэрэ тоодо хэмэл каучук, пластмасса, химическэ утаhа үйлэдбэрилгын талаар, илангаяа ехэ даалгабари үгтэхөөр хараалагдана. Дүрбэ миллион шахуу тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха шэнэ үйлэдбэринүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха ёhотой.

Электростанцинуудай хүсэн 6 миллион киловаттаар нэмэхэ **байха**. Дэлхэй дээрэхи эгээн **ехэ Братска ГЭС-эй** хүсэн **3** миллион 400 мянга шахуу киловатт болохо юм. Россин Федерациин ой модоной, саарhанай ба модо болбосоруулдаг промышленность түргөөр хүгжөөгдэхэдөө, загаhан ехээр баригдахадаа, СССР-эй бүхы арадай ажахыда шухала удха шанартай байна.

Ерэхэ **жэл 2,5—2,6 миллиард** пүүд **ороohо** таряа гүрэндөө худалдаха зорилго республикын хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй урда табигданхай.

Украинын ССР-тэ мүн лэ промышленна ба хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн, **капитальна хүдэлмэриин** далайса нилээд ехэ болохо. Автомобилиин покрышка, пластмасса, хэмэл смолаа үйлэдбэрилгэ энэ жэлэйхиhээ нэгэ хахад дахин тухай нэмэхэ ёhотой. Химическэ продуктнуудые үйлэдбэрилхэ нилээд ехэ хүсэн, доменно пеэшэн, конверторнүүд, прокатна станууд ашаглалгада оруулагдаха, электростанцинуудай хүсэн бүри ехэ болохо. Хүдөө ажахын машинанууд, приборнууд болон автоматизациин хэрэгсэлнүүд үшөө олоор гаргагдадаг болохо. Ерэхэ жэлдэ 700—800 миллион пүүд ороohо таряа гүрэндэ худалдаха зорилго энэ республикын колхоз, совхозуудай урда табигданхай.

Белоруссиин ССР-тэ машина бүтээлгэ, энергетикэ ба химиин промышленность саашадаа улам хүгжөөгдэхэ. Химиин талаар капитальна хүдэлмэридэ hомологдодог мүнгэнэй хэмжээн хоёр дахин шахуу нэмэхэ юм. Ороohо таряа, мал ажалай ашаг шэмэ абалга бүри ехэ болохо.

Молдавиин ССР-тэ эдеэ хоолой промышленностиие саашадань хүгжөөлгэ шухала удха шанартай. Энээниие үйлэдбэрилгэ 11 шахуу процентээр нэмэхэ. Ерэхэ жэлhээ тус республика дотор саад-виноградай тракторнууд олоор бүтээгдэн гаргагдажа эхилхэ.

Казагай ССР-тэ промышленна продукци бүтээлгын хэмжээн 9,4 процентээр нэмэхэ. Хими, металлурги, энергетикэ, машина бүтээлгэ, барилгын материалай промышленность хүгжөөгдэхэ байна. Түмэрэй руда малтан абалга нилээд ехэ хэмжээтэйгээр нэмэхэ.

1963 он дотор Казахстанда ороohо таряа худалдан абалга 950 миллион — 1 миллиард пүүд болохоор тодорхойлогдоно. Целиннэ хизаарай ажахын бүхы hалбаринуудые хүгжөөхэ тусхайта даалгабаринууд тогтоогдоо. Оронойманай зүүн зүгтэхи талха тарягаар тон баян энэ хизаарта ерэхэ жэл 700 миллион пүүдhээ доошо бэшэ ороohо тарян худалдагдан абтаха зэргэтэй. Целиннэ хизаарай промышленность мүн лэ шууд хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Тусхайлан хэлэбэл, Соколовско-Сарбайска горно шанаржуулгын комбинадта шэнэ үйлэдбэринүүдые ашаглалгада оруулхаар хараалагдана.

Дунда Азиин республикануудай экономико хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байха. Эндэ хлопок ургуулан абалгые ерэхэ жэл 4,6 миллион тонно до хүргэхэ гэжэ хараалагдаа. Уhалалга хэхэ барилгын хүдэлмэри нилээд үргэдхэгдэхэ байха. **Дунда Азиин** республикануудай арадай ажахые хүгжөөхэ капитальна хүдэлмэридэ hомологдодог мүнгэн ерэхэ жэлдэ 21 процентээр нэмэхэ.

Сэбэрлэгдээгүй хлопок ургуулан абалга Узбекистанда 3,4 миллион тонно болохо ёhотой гэжэ элидхэлшэ мэдээсэбэ. Киргизидэ машина бүтээлгэ, энергетикэ ба бусад промышленностиин хэдэн hалбаринууд улам ехээр хүгжөөгдэхэ.

Таджикистанда хлопок ургуулан абалгын хүгжөөгдэхэтэй хамта, промышленна элдэб янзын продукци бүри ехээр бүтээдэг болохо гэжэ хараалагдана. Эндэ анха түрүүшынхеэ газ гарган абажа эхилхэ юм. Туркменидэхи нефтиин ба химиин промышленность улам саашадаа хүгжөөгдэхэ.

Закавказиин республикануудай арадай ажахые хүгжөөхэ ехэ программын ёhоор, тэндэхи промышленность болон хүдөө ажахые улам хүгжөөхөөр хараалагдана. Грузида виноград, сай, тамхи таридаг плантацинуудай талмай үргэдхэгдэхэ. Химиин промышленность, энергетикэ, прибор бүтээлгэ хүгжөөгдэхэ, Азербайджандахи промышленна продукциин хэмжээн 10 шахуу процентээр нэмэхэ. Химиин промышленностиин, үнгэтэ металлургиин ба машина бүтээдэг үйлэдбэриин продукци илангаяа ехээр нэмэхэ юм. Химическэ зүйлнүүдые бүтээн гаргалга мүн Арменидэ бүри ехэ болохо байха. Прибор болон автоматизациин хэрэгсэлнүүдые, электродвигательнүүд, хүнгэн промышленностиин гаргаhан ба эдеэ хоолой зүйлнүүдые эндэ бүри ехээр бүтээдэг болохоор хараалагдана.

Прибалтикын союзна республикануудта машина бүтээлгые саашадань хүгжөөхэ, үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха, мяха, hүнэй ба загаhанай зүйлнүүдые буйлуулха хэрэгтэ түсэб дотор ехэ анхарал хандуулагдана. Тусхайлан хэлэбэл, Литвада минеральна үтэгжүүлгэ гаргадаг комбинат республика доторнь анха түрүүн ашаглалгада оруулагдаха. Латвида хүдөө ажахын машинанууд улам олоор бүтээгдэдэг болохо, Эстонидо хүсэтэ трансформаторнуудые, кабелиин хэрэгсэлнүүдые, цемент болон мебельнүүдые бүри олоор бүгээн гаргадаг болохо.

Экономическа гол шухала зорилго шиидхэхэ — коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха ябадал ажалай бүтээсые дээшэлүүлгын, продукциин өөрынь үные хямдаруулгын асуудалнуудта бүри ехэ анхарал хандуулхые эринэ, — гэжэ В. Э. Дымшиц үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. 1963 он дотор промышленностьдахи ажалай бүтээсые 5,6 процентээр, барилгадахи ажалай бүтээсые 6,9 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Ерэхэ жэлэй промышленна продукциин бүхы нэмэлтын дүрбэнэй гурбан хубиhаа ехэнь технологиие улам hайжаруулhанай, шэнэ техникэ нэбтэрүүлhэнэй, ажалай эмхидхэл hайжаруулhанай, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй үндэhөөр, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэн түйлагдаха ёhотой.

Совет арадай байдалай бүри баян ба болбосон боложо байhан тухай

Арад зоной ашa туhын тула оролдохо ябадалда парти, правительствын гол анхарал хододоо хандуулагдадаг.

Манай ороной национальна доход 1963 ондо 7 процентээр нэмэхэ юм. Хүн зоной мүнгэн олзонь үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 5,9 процентээр ехэ болохо. Угаа ехэ хэмжээтэй — 30,7 миллиард түхэриг мүнгэн (1958 ондо — 21,5 миллиард түхэриг байhан юм) гүрэнэй бюджедээр hомологдодог ниитын фонднуудhаа, предприятинуудай зөөриhөө хүн зондо үгтэдэг түлөөhэн, хүнгэлэлгэ болохо.

Гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанай розничнэ эд товарай эрьесэ 6,9 процентээр, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай эрьесэ—5,5 процентээр нэмэхэ.

Гэр байрын барилга саашадаа улам үргэдхэгдэхэ, городууд болон посёлогуудай болбосон байдал улам hайжаруулагдахаар хараалагдана. Совет хүнүүд 91 миллион шахуу дүрбэлжэн метр (1962 онойхиhоо 9 миллионоор дээшээ) гэр байра абаха юм. Үшөө 150 город болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудта гэртээ хэрэглэхэ газ оруулагдаха.

1963 ондо юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудай hурагшадайнь тоо 41 миллион болохо. Гүрэнэй саадууд болон яслинуудта байдаг үхибүүдэй тоо 6 миллион 245 мянга болохо. Энэмнай мүнөө жэлэйхиhээ 685 мянгаар олон болоно.

Элдэб янзын эрдэм шудалhан мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэлгэ Советскэ Союз дотор жэл бүри ехэ хэмжээтэй болоно. Ерэхэ жэл дээдэ hургуулинууд, техникумүүдтэ 1700 мянган хүн абтаха.

Эмнэлгэ-hэргылэлгын ба элүүржүүлгын эмхи зургаануудай тоо бүри олон болохоор хараалагдана. Больницануудтахи койконуудай тоо 92 мянгаар, санаторинуудтахи hуурийн тоо 10 мянга шахуугаар нэмэхэ.

***

Советскэ Союзай гадаадын экономическа холбоо харилсаанай хүгжэжэ байhые тодорхойлон тайлбарилха зуураа, элидхэлшэ иигэжэ онсолон тэмдэглэбэ: социалис оронуудай улам бэхижэжэ байгаа экономическа харилсаа холбоон, харилсан туhалалсалга, ажалаа социалис ёhоор хубаарилан бүтээлгэ, түсэбүүдээ тааралдуулан зохёолгонь социалис лагериин оронуудтахи үйлэдбэриин айхабтар хурдан түргэнөөр хүгжэхэ ябадал хангана.

Дүрбэн жэлэй турша соо (1958—1961 онуудта) промышленна продукци бүтээн гаргалгын жэл соохи дундуур ургалтын хэмжээн социалис оронуудта 13 процент шахуу болоо, тиигэжэ капиталис гүрэнүүдэй промышленна хүгжэлтын эршые гурба дахин шахуу үлүүлээ. 1961 он дотор дэлхэйн промышленна үйлэдбэриин хэмжээн соо социализмын оронуудай промышленна үйлэдбэрилгын эзэлhэн хубинь 37 шахуу процент хүрэтэрөө дээшэлээ, гэхэ зуура 1955 ондо энэнь 27 процент байhан юм.

1963 ондо бусад социалис оронуудтай Советскэ Союзай хэдэг экономическа харилсаа холбоон бүри ехээр бэхижэхэ, гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ улам нэмэхэ байха. Советскэ Союз социалис оронуудта баригдажа байгаа 286 предприятинуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые үгэхэ юм.

Советскэ Союзнай экономическа хүгжэлтэ багатай оронуудтахи арадуудай национальна экономикоёо хүгжөөхэ хэрэгтэнь hайн hайхан сэдьхэлhээ ехэ туhа хүргэнэ.

1963 ондо эдэ оронуудтай СССР-эй хэдэг гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ 1962 онойхиhоо 24 үлүүтэй процентээр нэмэхэ байха. Советскэ Союзай техническэ туhаламжын ашаар 180 гаран предприяти ба ондоо барилганууд баригдахаар хараалагдана. Тэдээндэ үгтэхэ түхеэрэлгэ ерэхэ жэл 30 шахуу процентээр нэмэхэ.

Олохон капиталис оронуудтай хэгдэдэг худалдаа наймаанай хэмжээн энэ жэлдэ улам үргэдхэгдэхэ. Италитай, Францитай, Японтой, Финляндитай, Швецитэй, Данитай СССР-эй хэдэг худалдаа наймаанай эрьесэ ехэ болоо. Манай экономикын ургалта ба нөөсэ арга боломжын ехэ болоhон ушар эдэ ба бусад капиталис оронуудтай саашадаа худалдаа наймаа бүри ехээр хэхэ Советскэ Союзай боломжые улам үргэдхэ

Советскэ Союзай гада худалдаа наймаанай ш hүүлэй жэлнүүдтэ н хубилаа. Советскэ элдэб янзын, эрхим шана машинанууд болон түхе гэнүүдые газаашань гар олоор худалдада болон Гадаада худалдагдадаг э варай ниитэ хэмжээн соо нэй ээлдэг хубинь ерэхэ дэ 22 процент болохо юм

Советскэ Союзай гада экономическа холбооной шанхи хүгжэлтэ хадая эб рамдал бэхижүүлгын хэ бүхы арадуудай хоорон харилсаа холбооной хэ туhа хүргэхэ байха.

СССР-эй Верховно Со үзэмжэдэ ба баталамжад бигдаhан 1963 оной ар ажахын түсэб манай Эхэ ной экономикын хурдан т нөөр хүгжэхэ ябадал хан байгаа совет социалис ба лалтын айхабтар булюу байhанай шэнэ гэршэ бо гэжэ нүхэр Дымшиц түг дотороо мэдүүлбэ. 1963 о долоон жэлэй түсэбэй та хи жэлэйнь түсэб амж тайгаар бэелүүлэгдэжэ, ко низм байгуулха замда ех шын шэнэ алхам болохо hандань батаар этигэжэ hанаа элирхэйлэн дурда

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, hАЛБАРА ХҮГЖЭЛТЫН БЮДЖЕТ

Нүхэр В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэлhээ

Танай үзэмжэдэ ба баталамжада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиhан СССР-эй 1963 оной Гүрэнэй бюджет дотор коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха талаар КПСС-эй XXII съездын асари ехэ хараа түсэбүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ совет арадай түйлаhан илалтанууд тодорхойлогдонхой, ороной социалис экономико болон соёл культурые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ зорилгонуудые бэелүүлхээр хараалагдана гэжэ нүхэр В. Ф. Гарбузов хэлэбэ.

Партиин съездын табиhан зорилгонуудые дүүргэлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд түйлай ехэ удха шанартай байна. Буржуазиие илаhанай hүүлээр экономикын, арадай ажахые эмхидхэхын, тоо бүридхэл ба хиналтын асуудалнууд түрүүшын ээлжээндэ табигдана гэhэн В. И. Ленинэй заабаринуудые бэелүүлэн, парти шэнэ эрхэ байдалда ажахыгаа ударидаха онол аргануудаа hайжаруулна, Сталинда hүгэдэн шүтэлгын үедэ байhан хүдэлмэриин албан хойрог аргануудые шууд сэхээр усадхана. Үйлэдбэриин шэнжэ баримталан партийна органуудые шэнэдхэн хубилгаха, техническэ политикын хүтэлбэриие дээдын нэгэ зургаанда мэдэлтэй болгохо, түсэблэлгын онол аргануудые hайжаруулха, партийно-гүрэнэй нэгэдэмэл хиналта байгуулха, арадай ажахые хүтэлбэрилхэдөө демократическа централизмын ленинскэ ёhо гуримуудые саашадань хүгжөөхэ ябадал социалис экономикын хурдан түргөөр хүгжэн бадархын тула улам hайн эрхэ байдал байгуулжа үгэнэ. Манай арад КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые халуунаар, нэгэн hаналтайгаар дэмжэнэ, ажалай шэнэ илалтануудаар харюусана.

Социалис экономикын хүсэн түгэс хүгжэлтэ национальна доходой түргэн ургалта дээрэhээ эли тодоор харагдана. Түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэн жэлэй туршада СССР-эй национальна доход 32 процентээр ехэ болоо. Энээнэй ашаар үйлэдбэреэ үргэдхэлгэдэ, арадай ажабайдалые саашадань hайжаруулха хэрэгтэ ехэ мүнгэ зөөри hомолхо, ороноо хамгаалха талаар шухала хэ ябуулгануудые бэелүүлх га боломжо олгогдоhон б Хүн зоной олзо доход хэл шэгүйгөөр ургана, хэр жын ниитын фонднууд ү хэгдэнэ.

Ажахын байгуулалтын бүүдые амжалтатайгаар гэлгэ совет финансые са бэхижүүлхэ хэрэгтэ тү Түсэбтэ долоон жэлэй д жэлэй туршада бюджед зо доходой хэмжээн 17,5 лиард түхэригөөр гэхэ гү 26 процентээр ехэ болоо.

СССР-эй Гүрэнэй бю тухайлагдамал мэдэ 1962 ондо оршынгоо та 84,7 миллиард түхэригө хэ гү, али 100,3 проц дүүргэгдэхэ, тиихэдэ гар гаа талаар — 82,7 мил түхэриг гэхэ гү, али 99,8 центээр дүүргэгдэхэ байн

Түсэбтэ долоон жэлэй гэрhэн жэлнүүдэй тур арадай ажахын түсэбые бюджедые амжалтатай дүүргэhэн ябадал түсэбт лоон жэлэй табадахи ж коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэх бэхи үндэhэ hуури байг үгөө.

1963 оной бюджедэй оршо ба гаршанууд

Арадай ажахын түсэбтэй бүрин зохилдуулан табигдаhан СССР-эй 1963 оной Гүрэнэй бюджет оршынгоо талаар 87,6 миллиард түхэриг, гаршынгаа талаар —86,1 миллиард түхэриг, тиихэдэ оршонь гаршаhаа 1,5 миллиард түхэригөөр ехэ байхаар хараалагдажа, СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдана. 1962 оной бюджедэй дүүргэгдэхэ хэмжээнтэй сасуулбал, оршонь 3,4 процентээр, гаршань —4,1 процентээр ехэ болохо байна.

Советскэ бюджедэй үндэhэ hуури болохо социалис ажахынуудhаа 79,7 миллиард түхэриг орохоор хараалагдана. Тэрэнь бюджедэй бүхы олзо доходой 91 процентнь болоно. Бюджедэй олзо доходууд иимэ хэмжээтэйгээр тодорхойлогдобо гэбэл:

(миллиард түхэригөөр)

	1962 он	1963 он
Социалис ажахыhaa орохо бүхы олзо доход	74,5	79,7
тэрэ тоодо: олзоhоо орохо мүнгэн	23,2	26,1
эрьесын налог:	32,4	33,8
гүрэнэй предприятинууд болон эмхи зургаануудай социальна страхованида зорюулагдаhан түлбэринүүд, колхоз болон кооперацинуудай түлэдэг подоходно налог, таможна болон бусад олзо доходууд	18,9	19,8

Арадай ажахыhaa орохо бүхы олзонь, продукци үйлэдбэрилхэ ба худалдаха даабаринуудые хараадаа абан, 35,7 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 1962 онойхиhоо 11,3 процентээр ехэ болохоор хараалагдана. Гүрэнэй предприятинуудай, ажахын эмхинүүдэй олзо ажахын мүнгэнэй нөөсэлгэдэ, бюджедэй олзо доходто улам бүри ехэ үүргэ дүүргэдэг боложо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. 1958 онhоо хойшо олзын хэмжээн 1,5 дахинhаа ехээр ургаа. Тиихэ зуура эрьесын налог бюджедэй социалис ажахыhaaородог олзо доходой ехэхэн хубинь байhаар. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, мүн совнархозууд олзо оруулха түсэбүүдэй, эрьесын налогой саг соогоо дүүргэгдэжэ байхын хойноhоо хододоо хинан шалгажа байха, социалис үйлэдбэриин, эд бараанай эрьесын үргэдэн хүгжэhэнэй үндэhэ hуури дээрэ эдэ оршонуудые ехэ болгохын тула арга боломжонуудаа элсүүлжэ байха хэмжээнүүдые хараалха зэргэтэй.

1963 оной бюджедэй оршодо хүн зонhооородог мүнгэн зөөри 9 процент болохо юм. Харин 1955 ондо тэрэ 15,6 процент байгаа.

СССР-эй гүрэнэй бюд гаршанууд иимэ хэмж гээр түсэблэгдэнэ:

(миллиард түхэр

	1962 он
арадай ажахы	32,5
социально-культурна хэмжээ ябуулганууд	28,7
ороноо хамгаалга	13,4
гүрэнэй захиргаанай органууд	1,1

1963 ондо бюджедэй зө ехэнхи хубинь —76 проц арадай ажахые, социа культурна хэмжээ ябуулг дые hомололгодо зорюул на. Арадай ажахыда h логдохо мүнгэнэй бүхы жээн, предприяти болон хын эмхинүүдэй өөрынь хараадаа абалсан, 63,2 лиард түхэриг байхаар гү, али 1962 онтой жэ 11,6 процентээр ургахаар дорхойлогдобо. Правит ванууд хоорондын хэлэ ёhоор СССР-эй 1963 оно рэнэй бюджет дотор соц оронуудта экономическа б техническэ туhаламжа, шэлэн бээе даанхай залу рэнүүдтэ туhаламжа хүрг тула урьhаламжа үгт хараалагдана.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1962 оной декабрийн 12.

Нүхэр В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэлһээ түгэсхэл

Промышленность болон транспортые һомололго

...алис экономикын түрүү ... болохо промышлен-...нэн түрүүн гүрэнэй һуури болохо хүндэ ин-... хүгжөөхэ хэрэгтэ ...ис парти, Советскэ пра-... то туйлай ехэ анха-...дуулна гэжэ элидхэл-...э үргэлжэлүүлнэ. Про-...ностиие һомолхын ту-... миллиард түхэриг мүн-...жедһээ, предприяти-... өөһэдынь зөөриһөө ...дэхэ. Энэнь арадай ...а һомолгохо бүхы ...а хахадһаа ехэ юм. ...ургашаануд 1962 онойхи-...4 процентээр ехэ боло-...

...ческэ промышленность-...хэ һомололго эгээн ехэ ...эйгээр ургаха байна. ...о химическэ промыш-...ние хүгжөөлгэдэ 1962 ...00 нилээд ехэ мүнгэн ...агдаха.

...й хамта арадай хэрэг-... бараа бүри түргөөр ...рилдэг болохын тула ...үүд абтагдажа байна. ... ёһоор хүгжэн болон ...олой промышленнос-...лэдбэриин хүсэнүүдые, ... фондынуудые үргэ-... 1962 онойхиһоо 17 ...эр ехэ мүнгэн һомолог-...

...порт болон хэлхээ хол-...ашадань хүгжөөлгэдэ ...лиард түхэриг һомо-...ор хараалагдана.

...укциин ехэ болохотой, ... бүтээсын ургахатай, ...үнэ сэнгэй хямдарха-...арамдуулан, промыш-...нин олзо 1962 онойхи-...9 процентээр ургажа, ...лиард түхэриг болохо ...гэжэ элидхэлшэ онсо-...глэнэ.

...нь элидхэлшэ ажалай ... дээшэлүүлхын, үйлэд-... гаргашануудые бага ... шэнэ техникэ үргэ-...тэрүүлхын, түүхэй эд, ...д, түлишэ болон элек-... гамнаха байхын ...ар тухай тоггон хэлэнэ. ...продукциин шанар саг ...э һайжаруулжа байха ...эн түрүүнэй удха ша-... ажахын-политическэ ... байха зэргэтэй гэжэ ...шэ тэмдэглэбэ. ...приятинуудай олзо ха-...энэй хүдэлмэриин аша ...одорхойлон харуулдаг.

Гэхэ зуура хэдэн совнархозууд, предприятинууд олзо оруулха түсэбөө дүүргэдэггүй. Тогтоогдоһон нөөсын түсэбүүдые дүүргэхын тула ажахын тоосоое бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг олзо ехэ болгохын тула эрид шууд тэмсэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Предприятинуудай өөһэдынь эрьесын зөөри ашаглаха тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгэй тогтоо. 1963 ондо үйлэдбэри болон бараанай эрьесые ехэ болгохотой хамта, ажахын эрьесын зөөриие 3,6 миллиард түхэригөөр, тэрэ тоодо бюджедэй мүнгэнһөө 1,1 миллиард түхэригөөр, ехэ болгохоор хараалагдана. Энэ жэл СССР-эй Министрнүүдэй Совет эрьесын зөөриин нормо табиха, түсэблэхэ хэрэгые һайжаруулха тухай тогтоол баталан абаһан байна. Предприяти бүхэндэ эрьесын зөөриин экономическа талаараа баримталагдаһан нормативууд зохёогдохо ёһотой. Энэ хадаа ажахыдахи материальна болон финансова зөөриие улам ашагтайгаар хэрэглэхэдэ туһалха байна.

Ажахын тоосоое бэхижүүлхэ, ·предприятинуудай ажал ябуулгые саашадань һайжаруулха хэрэгтэ совнархозууд тухай һаяар зохёогдохо шэнэ дүрим ба социалис предприятинууд тухай хуули ехэ удха шанартай байха гэжэ нүхэр Гарбузов онсолон тэмдэглэбэ.

Тогтоогдоһон түсэбүүдые дүүргэхэ, хүдэлмэриие саг үргэлжэ һайжаруулжа байха хэрэгтэ предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд болон коллективүүдые материальна талаарнь урмашуулжа байха ленинскэ гол ёһонуудые шууд сэхээр бэелүүлхэ социалис ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ удха шанартай юм. Гэхэтэй хамта, түсэбүүдые дүүргэхын түлөө, гаргаһан продукциин шанарай түлөө, материальна болон финансова зөөри гамтайгаар гаргашалхын түлөө хүн бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала. Муу шанартай продукци гаргаһан, ээзн бусаар хандадаг, арадай зөөри гаргашалгада хайхарамжагүйгөөр хандадаг хүнүүдтэ шанга эрилтэ табиха хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Капитальна барилгада 33,8 ...иллиард түхэриг һомологдохонь

...унизмын материально-...скэ үндэһэ һуури бай-... түлөө бүгэдэ арадай ... эгээн шухала һалба-...ай нэгэн —капитальна ... болоно гэжэ нүхэр ...ов хэлэбэ. 1963 оной ... ажахын түсэбөөр туй-... капитальна хүдэлмэри, ...33,5 миллиард түхэри-...жээнэй хүдэлмэри хэг-... хараалагдана. Энэнь ...элэйхиһээ 9,9 процен-...э. Ерэхэ жэлэй түсэ-...тоогдоһон капитальна ...гын хэмжээн мүнгэн ... хүсэд хангагдана. Эдэ ...үүдые бэелүүлхын ту-...элгадахи эрьесын зөө-...галтые хараада абан, ...лиард түхэриг, тэрэ ... бюджедэй мүнгэнһөө ...лиард түхэриг, пред-... болон ажахын эмхи-...өһэдынь зөөриһөө 13,4 ...д түхэриг гаргагдажа ... байна.

...й ажахын түсэб дотор, ... 1963 оной Гүрэнэй ... дотор шухала, ашаг-...а байһан барилгануу-...эхын тула материаль-... финансова зөөри саа-...е суглуулан элсүүл-...раалагдана. Барилга-...гын хүдэлмэринүүдэй ...үнэ сэн 4,3 процентээр ...лагдаха. Ажалай бү-...дээшэлүүлһэнэй, эм-...-техническэ хэмжээ ...үүдые бэелүүлһэнэй ...963 ондо өөрынь үнэ сэн 1,3 процентээр хямдарха ёһотой. Энээнтэй дашарамдуулан, барилгын эмхинүүдэй олзо 1,5 миллиард түхэриг байхаар СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор хараалагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум барилгые эмхидхэлгэдэ, мүн проект зохёолгодо ехэ дутагдалнуудай байһан тухай партийна, советскэ, ажахын органуудай анхаралые хандуулаа. Парти, правительствын эрилтын ёһоор, капитальна барилгадахи мүнгэн, материальна зөөри болон хүдэлмэришэ хүсэнүүдые сасан тарааха ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ шухала. Проект зохёохо хэрэгтэ 1963 ондо 900 миллионһоо дээшэ түхэриг гаргашалагдаха байна. Гэхэтэй хамта, проект зохёохын тула мүнгэ зөөри гаргашалха талаар ехэ дутагдалнууд бии.

Капитальна барилгые бэеэ даанхай һалбари болгохо тухай, СССР-эй Госстройн үүргые үндэһөөрнь хубилгажа, капитальна барилга бэелүүлхын түлөө харюусалгые тэрээндэ даалгаха тухай, барилгада, титульна списогүүдые баталха талаар техническэ нэгэн ниитэ политика бэелүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй баталан абаһан шиидхэбэринүүд капитальна барилга бэелүүлхэ асари ехэ программа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм.

...үдөө ажахые хүгжөөхэ шэнэ зорилгонуудые бэелүүлхэ

... правительство, бүхы ...үүд хүдөө ажахые ...тэйгөөр хүгжөөн дэб-...ай саг үргэлжын ан-...лдолго гаргажа бай-... нүхэр Гарбузов ...элжэлүүлнэ. Хүдөө ...родукциие ехээр аба-...хо хэрэгтэнь колхоз, ...та КПСС-эй Цент-...омитет, СССР-эй Ми-...дэй Совет тон ехэ ...зөөриин туһаламжа ...йгаа, мүнөөшье хүргэнэ. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ гүрэнэй гаргаһан нэмэлтэ гаргашын ниитэ хэмжээн гансал 1961—1962 онуудта 5,7 миллиард түхэриг болохо юм.

1963 ондо хүдөө ажахы болон бэлэдхэлгые һомололгодо 9,7 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо бюджедһээ 5,6 миллиард түхэриг, предприяти болон организацинуудай өөһэдынь зөөриһөө 4,1 миллиард түхэриг гаргагдажа үгтэхэ байна. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ гүрэнэй һомололгын хэмжээн 1962 онтой сасуулбал 17,8 процентээр ехэ болохо юм. Малай байра барилга, малай фермэнүүдые оньһожоруулга болон бусад хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ зорюулжа, СССР-эй Госбанк 1015 миллион түхэриг гэхэ гү, али 1962 онойхиһоо 160 миллион түхэригээр ехэ олон жэлэй урьһаламжаар колхозуудта үгтэхэ юм.

1963 ондо совхозууд саашадаа хүгжэхэ. Тэдэнэй үүргэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ жэл бүри ехэ боложо байдаг. Мүнөө совхозууд гүрэнэй бэлэдхэдэг орооһоной хахадыень шахуу, мал ажалай продуктнуудай гурбанай нэгэ хубиһаа ехые үгэнэ. Совхозуудай хэрэглэмжэдэ бюджедһээ, мүн өөһэдынь зөөриһөө 5,7 миллиард түхэриг, мүнөө жэлэйхиһээ 675 миллион түхэригөөр ехэ мүнгэн зорюулагдаха байна.

1963 ондо олзоһоо совхозуудай фондодо орохо мүнгэн 331 миллион түхэриг хүрэтэрөө ехэ болохо. Энэнь 1962 ондо түсэбөөр хараалагдаһанһаа 140 миллион түхэригөөр ехэ байна.

Хүдөө ажахын материальна үндэһэ һууриие бэхижүүлгэдэ «Сельхозтехника» гэжэ Бүхэсоюзна нэгэдэл ехэ үүргэтэй гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. 1963 ондо «Союзсельхозтехникын» эмхинүүд 5,9 миллиард түхэригэй хэмжээнэй хүдөө ажахын машина, запчастьнууд, үтэгжүүлгэ болон үйлэдбэриин хэрэгсэлэй бусад эд бараануудые хүдөө ажахыда үгэхэ зэргэтэй. Энэнь 1962 онойхиһоо 10,5 процентээр ехэ болоно. «Союзсельхозтехникын» эмхинүүдтэ гол фонднуудаа үргэдхэхын, эрьесын зөөри ехэ болгохын тула 689 миллион түхэриг үгтэхэ юм.

Совет худалдаа наймаанай саашанхи ургалта

Совет худалдаа наймаае һайжаруулха тухай Коммунис парти саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байдаг гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Совет худалдаа наймаан арадай ургажа байһан эрилтэнүүдые хангаха талаар ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэн жэлэй туршада розничо эд бараанай эрьесэ 32 процентээр шахуу ехэ болохо байна. 1963 оной түсэбэй ёһоор тэрэ хадаа үшөө 6,9 процентээр ехэ болохо. Эд бараанай эрьесын иимэ ургалта орон доторнай мүнгэнэй эрьесые саашадань бэхижүүлгэдэ мүн лэ туһалха юм.

1963 ондо худалдаа наймаае, ниитын эдеэ хоолые саашадань үргэдхэхын тула шухала мүнгэн зөөри зорюулагдана. Гүрэнэй худалдаа наймаанай эрьесын өөрынь зөөри 446 миллион түхэригөөр ехэ болохо. СССР-эй Госбанкын богони болзорой урьһаламжа, тухайлхада, 1,5 миллиард түхэригөөр ургажа, бүхыдөө 20 миллиард шахуу түхэриг болохо байна.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада хүн зониие ажаһуудалай талаар хангаха ябадал һайжараа. Гурбан жэлэй туршада ателье, павильон, мастерскойнууд болон ажаһуудалай бусад предприятинуудай тоо 32 мянгаар олошордо, эдэ предприятинуудай хүдэлмэриин хэмжээн 1,3 дахин ехэ болоо. КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет һаяхан хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгые саашадань һайжаруулха тушаа тогтоол абаа. Энэ тогтоолой ёһоор 1963 онһоо эхилжэ ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангадаг предприятинуудай бүхы олзонь тэдэнэй хүдэлмэриие үргэдхэлгэдэ, мүн һайжаруулгада зорюулагдаха байна. 1963 оной түсэбөөр энэ олзонь 122 миллион түхэриг болохо юм.

Арадай ажана һайн байдал, зол жаргал тухай анхарал оролдолго

Саашань элидхэлшэ арадай ажана һайн байдал, зол жаргал тухай парти, правительствын анхаран оролдожо байһые харуулна.

Арадай материальна ажаһуудал болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ хэрэглэмжын ниитын фонднууд ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно. Түлөөһэгүй гэгээрэл, медицинскэ хангалга, социальна страховани болон социальна хангалгада зорюулагдажа, жэл бүри гүрэнэй бюджедһээ туйлай ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдана. Түсэбтэ долоон жэлэй дүрбэн жэлэй туршада эдэ гаргашанууд 100 миллиард түхэригһөө дээшэ боложо, долоон жэлэй түсэбэй хараалалмжаһаа һураггүй ехэ болоо. 1963 оной бюджет дотор социально-культурна хэмжээ ябуулгануудые һомололго 31 миллиард түхэригөөр хараалагдаа, тэрэ тоодо:

(миллиард түхэригөөр)

	1962 он	1963 он
Арадай гэгээрэл, наука болон культура	12,4	13,8
Элүүрые хамгаалга ба физическэ культура	5,0	5,2
Гүрэнэй, социальна страховани болон хангалга	11,3	12,0

Саашань нүхэр Гарбузов арадай гэгээрэлэй, эрдэм наукын хүгжэлтэ тухай тогтон хэлэнэ. 1963 ондо научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ 4,7 миллиард түхэриг гаргашалагдаха байна. Энэнь 1958 онойхиһоо хоёр дахин ехэ.

Коммунис парти гэр байра бариха хэрэгтэ туйлай ехэ анхарал хандуулна. 1963 ондо гүрэнэй түсэбэй ёһоор гэр байра барилгада 5,2 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Гадна гэр байра баридаг кооперацинуудта, мүн тус тус хүнүүдтэ гэр байра барихын тула 344 миллион түхэригэй урьһаламжа гүрэн үгэхэ юм.

Ороноо хамгаалгын ба захиргаанай гаргашанууд

Манай гүрэн эб найрамдалай түлөө, амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһуухын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэ хододоо байгаа. Теэд буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряаха тухай асуудалай бодотоор шиидхэгдээгүй байһан сагта манай орон национальна доходойнгоо зарим хубииень бэеэ хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлгэдэ зорюулха баатай болоно гэжэ нүхэр Гарбузов онсолон тэмдэглэнэ. 1963 ондо СССР-эй гүрэнэй бюджет дотор бэеэ хамгаалха хэрэгтэ 13,9 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдана. Энэнь бюджедэй бүхы гаргашын 16,1 процентнь болоно.

Элидхэлшэ гүрэнэй захиргаание сомор болгохо тухай тогтон хэлээ. Гүрэнэй захиргаанай органуудта гаргаха гаргашанууд 1963 оной бюджет дотор 1,1 миллиард түхэригөөр хараалагдана. Энэнь бюджедэй бүхы гаргашын 1,3 процент болоно.

Союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүд

Советскэ Союзай бүхы арадуудай экономико болон соёл культурые бүхы талаарнь хүгжөөхые Коммунис партиин Программа хараална гэжэ элидхэлшэ үгэеэ үргэлжэлүүлнэ. 1963 он — бүхы союзна республикануудай экономико болон соёл культурые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ талаар шухала шэнэ шата болохо юм. Союзна республикануудай 1963 оной гүрэнэй бюджедүүд 47,3 миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр тодорхойлогдоно. Энэнь 1962 онойхиһоо 2,5 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 5,5 процентээр ургаха байна. Союзна республикануудай ерэхэ жэлэй бюджедүүд иимэ хэмжээтэй байха:

(миллион түхэригөөр)

РСФСР	27.808
Украинын ССР	7.869
Белоруссиин ССР	1.470
Узбегэй ССР	1.361
Казагай ССР	3.561
Грузиин ССР	802
Азербайджанай ССР	759
Литвагай ССР	628
Молдавиин ССР	392
Латвиин ССР	523
Киргизиин ССР	453
Таджигай ССР	389
Армениин ССР	471
Туркмениин ССР	415
Эстониин ССР	350

1963 оной бюджедтэй суг хамта СССР-эй 196' оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо оршын талаар 78054 миллион түхэриг, гаргашынь талаар—76310 миллион түхэриг хэмжээтэйгээр СССР-эй Верховно Советэй баталамжада правительство табина гэжэ нүхэр Гарбузов мэдүүлнэ. Бюджедэй оршонь гаршаһаа 1744 миллион түхэригөөр ехэ болоно.

* * *

СССР-эй 1963 оной гүрэнэй бюджет болбол манай экономикын һалбаран хүгжэлтые, арадай ажана байдал болон соёл культурые саашадань һайжаруулха болон оронойнгоо бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгые мүнгэн зөөреэр хангаха зорилготой юм гэжэ элидхэлшэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Партиин XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлгэ, арадай ажахын түсэбые, мүн бюджедые амжалтатайгаар дүүргэлгэ коммунис байгуулалтын шэнэ зорилгонуудые бэелүүлхэ арга боломжо олгохо байна.

Ленинскэ хараа шугамаар —шэнэ илалтанууд тээшэ!

Манай Эхэ орон долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлые алдарта хэрэгүүдээр дүүргэжэ байна. Эршэмтэй шанга байгуулхы ажал хэжэ байһан совет хүнүүд коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха зорилгые найдамтайгаар шиидхэжэ байна. «Ажал хэрэгнай амжалтатайгаар ябуулагдажа байна, партиин ябуулжа байһан ленинскэ хараа шугам һайн үрэ дүн асарна»,—гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ хэлээ һэн.

Ленинэй агуухэ парти ороноо илалтаһаа илалта тээшэ хүтэлжэ ябана!

СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сесси декабриин 10-да Кремль соо хүдэлмэрилжэ эхилээ. Совет парламентын депутадууд коммунизм байгуулха замай шэнэ ехэ алхам болохо долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Совет хүнүүд хадаа 140 миллион һунгагшадай хүсэл зоригые бэелүүлхэ депутадуудтаа — өөһэдынгөө түлөөлэгшэдтэ энэ түсэб баталан абахыень найдаһан байна. Кремлиин ордоной залнууд соогуур замбуулинаар ниидэһэн алдарта геройнууд болон шэнэ газарай таряашад, олониитын ажал ябуулагшад, барилгашад, горнягууд, уран зохёолшод, эрдэмтэд — ондо ондоо национальностьнуудай, мэргэжэлэй болон элдэб наһатай хүнүүд уулзабад. Тэдэнэй олонхидынь КПСС-эй түүхэтэ XXII съездэ хабаадалсаһан, мүнөө ажабайдалдамнай бэелүүлэгдэжэ байгаа партиин шэнэ Программа баталан абалсаһан юм.

Манай ороной коммунизмын үглөө тээшэ илалта түгэс дабшалтыень түргэдхэһэн КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд сессиин хүдэлмэриие гэрэлтүүлнэ. Эдэ шиидхэбэринүүдынь хадаа «Политикын бэшэ, харин экономикын диилэнги удха шанартай болоһон» үе шатада совет гүрэниие хүтэлбэрилхэ тухай Ленинэй мүнхэ һургаалай хүгжэлтэнь болоно гэжэ бүхы совет хүнүүд мэдэнэ.

* * *

Үглөөнэй 10 часта палатануудай заседанинууд эхилбэ. Кремлиин театр соо ами амяараа Союзай Соведэй депутадууд сугларба. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түрүүлэгшэ депутат И. В. Спиридонов түрүүлэгшээр байба. Мүн энэл үедэ Кремлиин Ехэ ордон соо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ депутат Я. В. Пейве гэгшын хүтэлбэри доро Национальностьнуудай Соведэй заседани нээгдэбэ.

Союзай Соведэй заседани дээрэ һунгуулиин табан округуудһаа гаража ошоһон депутадуудай орондо шэнэ депутадуудай һунгагдаһан тухай мандатна комиссиин элидхэл шагнагдаба. Шэнээр һунгагдаһан табан депутадуудай: В. И. Поляковой (Москвагай область), А. П. Маршалкинагай (Омско область), А. А. Епишевэй (790-дэхи һунгуулиин округ), В. Я. Исаевай (Ленинград), И. Н. Шевяковай (Николаевска область) түлөөлэлгые Союзай Совет зүб гэжэ тоолобо.

СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин хэлсэхэ зүйлнүүд болон хүдэлмэриин гуримые палатануудай ами амяараа заседанинууд дээрэ нэгэн дуугаар батална.

* * *

Үглөөнэй 11 часта Кремлиин Ехэ ордон соо **Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй** хамтын заседани нээгдэбэ.

Түрүүлэгшын столдо— Союзай Соведэй түрүүлэгшэ депутат **И. В. Спиридонов,** Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ **Я. В. Пейве,** тэдэнэй орлогшонор һууна. Ложонуудаар — СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, СССР-эй министрнүүд һууна.

Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, В. П. Мжаванадзе, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, А. П. Рудаков, В. Н. Титов, А. Н. Шелепин гэгшэдэй гаража ерэхэдэ, депутат болон айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Ложонуудаар дипломатическа корпусой гэшүүд, совет ороной болон гадаадын хэблэлэй түлөөлэгшэд һууна.

Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани дээрэ СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай элидхэл СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Арадай Ажахын Соведэй түрүүлэгшэ депутат **В. Э. Дымшиц** хэбэ.

Тэрэнэй һүүлээр ССР Союзай 1963 оной гүрэнэй бюджет тухай, 1961 оной гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай элидхэл СССР-эй Финансын министр депутат **В. Ф. Гарбузов** хэбэ.

Манай ороной долоон жэлэйнгээ табадахи жэлдэ орохо болоторнь тоотой үдэрнүүд үлэбэ. Үнгэрһэн дүрбэн жэл соо экономико, соёл культурын хүгжэлтэдэ, коммунизм байгуулха зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэ амжалта туйлагдаа. Социалис экономикын шэнэ хүсэ ехэтэ дэбжэлтые эмхидхэхэ хэрэгтэ, ажалшад олониитын творческо эдэбхиие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүд угаа ехэ удха шанартай байна. Энэ шиидхэбэринүүд соо арадай ажахые хүтэлбэрилхэ ленинскэ гол ёһонуудые һэргээхэ болон хүгжөөхэ талаар партиин эсэшэ сусашагүй ажал ябуулга хэдэгынь харуулагдана, СССР-эй экономикын түргэн хүгжэлтын саашанхи замууд гүйсэд дүүрэнээр тодорхойлогдонхой.

Палатануудай ами амяараа заседанинууд дээрэ нэмэлтэ элидхэлнүүдые бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. С. Сенин** (Союзай Совет), бюджедэй болон экономическа комиссинуудай түрүүлэгшэ депутат **М. А. Яснов** болон **О. И. Иващенко** (Национальностьнуудай Совет) хэһэн байна.

Комиссинуудай элидхэлнүүд соо промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтын шэнжэлгэ хэгдэнэ, барилгын-монтажна хүдэлмэридэ бии байгаа дутагдалнууд тэмдэглэгдэнэ, продукци ехээр гаргадаг болохо арга боломжонууд, тэрэнэй үнэ сэнгые хямдаруулха арга боломжонууд элирүүлэгдэнэ.

Арадай ажахын түсэбтэ комиссинуудай оруулһан заһабаринууд хадаа нооһон, торгон бүдүүдые, трикотаж, сай, наран сэсэгэй тоһо, виноградна архи, гэр байрын электроприборнууд болон бусад эд бараа ехээр нэмэжэ гаргаха, хүн зондо худалдаха гэжэ хараална.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан ерэхэ жэлэй арадай ажахын түсэбые болон ороной бюджедые эдэ хубилалтануудтайнь, нэмэлтэнүүдтэйнь баталха гэжэ Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй комиссинуудай түрүүлэгшэнэр дурадхаба.

Үгэ хэлэлгэнүүд эхилжэ, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй госпланай түрүүлэгшэ **К. М. Герасимовта** үгэ үгтэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай мартын болон ноябриин Пленумүүд энэ жэлэй шухала событинууд болоо. Хүдөө ажахые, промышленностиие, барилгые хүтэлбэрилгын системые һайжаруулха зорилготой Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд оронойнай ажабайдалда, партиин XXII съездын табиһан түүхэтэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ удха шанартай байна гэжэ нүхэр Герасимов хэлэнэ.

Россин Федерациин ажалшад энэ жэлэйнгээшье, долоон жэлэй дүрбэн жэлэйшье түсэбтэ даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. 1963 ондо промышленностиин, хүдөө ажахын продукциие улам бүри ехээр гаргадаг болохо гэжэ хараалагдана.

Түсэблэлгые һайжаруулха тухай хэлэхэдээ, СССР-эй Госплан холын хараата түсэбүүдые зохёоходоо, мүн жэл жэлэй түсэбүүдые хараалжа, материально-техническэ хангалтатай тааралдуулха, капитальна мүнгэ һомололгые нарилан хараадаа абажа байхые дурадхана.

Россин Федерациин ажалшад коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулха хэрэгтэ тон ехэ туһа нэмэри оруулха байха гэжэ хэлээд, нүхэр Герасимов үгэеэ дүүргэбэ.

Украинын ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ депутат **П. А. Розенко** трибунада гараба. Украинын ажалшад энэ жэлдэ ажахын болон соёл культурын байгуулгада ехэ амжалта туйлаа, долоон жэлэй табадахи жэлдэ ажалайнгаа эршые бүри арьбажуулха гэжэ шиидэнхэй гээд тэрэ мэдүүлнэ.

1963 ондо али бүхы продукци гаргалга улам бүри ехэ болгогдохо, илангаяа булад, прокат, хүдөө ажахын машина болон шухала зүйлэй продукцинууд долоон жэлэй һүүлдэ хараалагдаһан хэмжээнһээ бүри ехэ болохо юм. Днепр мүрэн дээрэхи гидроэлектростанцинуудай зайн гал, түлишээр хүдэлдэг станцинуудайхиһаа гурба-дүрбэ дахин үнэгүй болохо гэжэ нүхэр Розенко хэлэнэ...

Белоруссиин арад зон долоон жэлэй түсэбүүдые ажабайдалдаа бэелүүлхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллажа байна гэжэ Белоруссиин Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **Т. Я. Киселев** мэдүүлбэ. Белоруссиин совнархозой дүрбэдэхи предприяти бүхэниинь долоон жэлэй һүүлдэ хараалагдаһан үйлэдбэриингөө хэмжээндэ хүрөөд байна гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдаад байһан арадай ажахын хүгжэлтын түсэбэй болон СССР-эй 1963 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүд хадаа совет олониитын байгуулгын тон ехэ арга боломжотой байһан тухай, ажахын социалис системын арсашагүй үлүү һайн байһан тухай гэршэлжэ үгэнэ гэжэ Т. Я. Киселев хэлээд, эдэ түсэбүүдые баталха гэһэн депутадуудай дурадхалнуудые дэмжэбэ.

Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ **Р. Курбанов** Узбекистанай экономикын дэбжэлтэ тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Депутадууд **М. В. Посохин** (Москва), **М. Бейсобаев** (Казахска ССР), **В. И. Дрозденко** (Украинын ССР) гэгшэд үгэ хэлэбэ.

ССР Союзай правительствын табиһан арадай ажахын түсэбэй болон гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые СССР-эй Верховно Соведэй хоёр палатануудай комиссинуудай оруулһан заһабаринуудтайнь болон нэмэлтэнүүдтэйнь баталха гэжэ депутадууд нэгэн дуугаар дурадхана.

Декабриин 11-дэ СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

ҺҮН ДАЛАЙ БИЛТАРАГ ЛЭ

Колхоз, совхозуудай механигууд, һаалишад, үнеэдые оньһон аргаар һааха түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, тэрэниие зүбөөр ашаглаха хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлыт!

Буряадай түрүүшын „карусель“

■ Үнеэ һаадаг энэ конвейер 2 һара 20 хоногой туршада тодхогдожо дүүрээ.
■ *9 минутын туршада 16 үнеэн һаагдана.*
■ *Фермэ дээрэ һү һаалга хоёр дахин дээшэлээ.*

Һаяхан Шаралдай тосхоной «Забайкалец» колхоздо үшөө нэгэ баяр болобо. Ушарынь хадаа, тус колхозой гэшүүд республика соогоо эгээн түрүүлэн үнеэдые оньһон аргаар һааха «карусель» конвейер хэрэглэжэ эхилээ. Энэнь яагаад хүдэлгэгдэнэб? «Карусель» хадаа эрьелдэдэг «ёлочкодол» адли юм. Зүгөөр «ёлочкодо» орходоо юрэнхы аад, үнеэдые һаахада таарууу зохид хадаа, ажалаа түргэн бүтээхэ арга олгоно. Нэгэ һаалишан «ёлочкоор» 1 часай туршада 30—35 үнеэнһээ олые һаажа шададаггүй. Тиигэжэ фермын бүхы үнеэдые һаахын тула нилээд ехэ саг гаргадаг байна. Харин «карусель»-конвейерээр 9 минутын туршада гэхэ гү, али нэгэ эрьесын гүйсэхэдэнь, 16 үнеэн һаагдашана. Тиигэжэ нэгэ часай туршада 100 гаран үнеэн һаагдаха байна. «Ёлочкодо» һаагдажа байһан фермын үнеэдые тэрэ конвейерээр һаадаг болоходонь, һү һаали хоёр дахин нэмэбэ. Тиимэһээ колхозой правлени тиимэ конвейертэй болоһон фермэдээ артелиингээ бүхы үнеэдые һаадаг болохо хүдэлмэри ойрын болзорто бэелүүлхэ гэжэ шиидээ.

«Каруселиин» эгээн шухалань юун бэ гэхэдэ, үнеэ һааха хүдэлмэриие бүхыдэнь оньһожоруулна. Энээгээр үнеэн яажа һаагданаб?

Тэбхэр байра соо 8 метр диаметртэй түхэреэн таһаг бии. Энэ таһагай ханаарнь үнеэ һаадаг 16 станогууд «карусельдэ» адли жэрылдэнэ. Таһагай дундань операторай пункт бии. Оператор Василий Переваловай кнопко дарахадань, вакуумай насосууд хүдэлжэ оробо. Тиихэтэйнь хамта үнеэ һаадаг аппарадуудшье хүдэлжэ эхилбэ. Тиигээд нүхэр Переваловай тусхай мотор хүдэлгэхэдэнь «карусель» эрьелдэшэнэ.

Нэгэ һаалишанай тусхай харгыгаар үнеэдээ туухадань, тэдэнь өөрөө нээгдэдэг, хаагдадаг үүдээр һубарилдан орожо, станогуудта ошоод байшанад. Тиигээд тэндэ байһан үнеэдэй эдеэлүүртэ оньһон аргаар шэмэтэ тэжээл асарагдажа үгтэнэ. Энэ үедэ станогууд соогуур ябажа байһан һаалишан котельнэһээ соргоор урдажа байһан бүлеэн уһаар үнеэдэй дэлэн угаагаад, һаадаг аппарадуудаа хүхэнүүдтэнь углажархина. Үнеэдшье эдеэлнэ. Һү һаалгашье эхилбэ. Үнеэдэй һаагдажа байха үедэ 3-дахи һаалишан аппарадуудай хүдэлсын хойноһоо нарихаар шалгана. Тиигээд үнеэнэй дэлэндэ һүнэй дууһахатайнь хамта, аппарадайнгаа хүхэлтэнүүдые мулталжа, тэрээнээ вазелин түрхибэ. Удаань станогой оньһон аргаар өөрөө хүдэлэн хажуу тээшээ болоходонь, үнеэдээ газаашань гаргажархина.

Үнеэдэй һаагдажа байхада, һүн тусхай соргоор урдажа, хүргэдэг амһартада ороод, һүүлээрнь бидонууд соо һорогдон эюулэгдэнэ.

Оньһон аргаар үнеэдые һааха иимэ конвейер гартаа дүйтэй механик Сергей Иванович Володиной үүсхэлээр Шаралдай тосхондо түхеэрэгдэжэ, ашаглагдажа эхилээ.

Колхозойнь правлени болон партийна организаци тэрэнэй дурадхалые ехэтэ дэмжэһэн байгаа. Тиигээд август һарада нүхэр Володиниие «каруселиин» нютаг болохо Омско областьдо эльгээгээ. Бусажа ерэхэдээ, «каруселиин» түхэл зурагые асараа һэн.

Удаань августын 20-до колхозой гэшүүд нүхэр Володиной хүтэлбэри доро «карусель» барижа эхилбэ. «Каруселиин» түхеэрэгдэхэ байра болон һуурииень барижа байха үедөө нүхэр Володин үшөө 2 нүхэдэй туһаламжаар шухала хэрэгсэлнүүдые бэлдэжэ байгаа. Бүхы хэрэгсэлнүүдээ нютагтаа оложо, хуу бараниень өөһэдынгөө уран гараар түхеэрбэд. «Каруселиин» эрьелдэжэ байхын тула нугалагдаһан рельснүүдые тодхохо хэрэгтэй байгаа. Тиимэ рельснүүдые модоной промышленностиин ажахыһаа абажа, Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводто нугалуулаа һэн. Энэл түхеэрэлгэ ондоо тээһээ асарагдаһан юм. Бусад түхеэрэлтэ, аппарадууд «ёлочкын» комплектһээ абтаһан байгаа.

Олоной хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө хандадаг нүхэдэйнгөө уран гараар, ухаан бодолоор түхеэрэгдэһэн тэрэ «карусельдэ» үнеэдые һаажа эхилхыень һүбэлгэн бэрхэ комсомолшууд Пана Кравцова, Крестинья Захарова, Зинаида Загузина болон Василий Перевалов гэгшэдтэ колхозой правлени даалгаһан байна. Эдэнэр байгша ондо 10-дахи класс дүүргэжэ колхоздоо үлөөд, булта Улаан-Үдын дээдэ һургуулинуудта заочноор һуража байгаа юм. Залуу нүхэд нютагтаа үлэжэ, эрдэмээ үргэлжэлүүлжэ байхынгаа хажуугаар шэнэ аргаар үнеэдые һааха хэрэгые амжалтатайгаар эхилбэ.

Ц. Дондоков.

АЖАХЫ БҮХЭНДЭ ЭНЭЭНИИЕ ТҮХЕЭРЖЭ БОЛОХО

КПСС-эй обкомой VI пленум дээрэ Мухар-Шэбэрэй „Забайкалец“ колхозой механик нүхэр ВОЛОДИНОЙ хэлэһэн үгэһөө

С. И. ВОЛОДИН.

Һая болотор манай колхоз һаалишадай дутамаг дээрэһээ үнеэдэйнгээ too олошоруулдаггүй байгаа. Харин 1962 ондо хоёр фермэ дээрээ «ёлочко» тодхожо, үнеэдээ оньһон аргаар һаажа эхилээбди. Тиигэбэшье үнеэдые оньһон аргаар һааха дүй дүршэл багатай, орон дотороо хэрэглэдэг иимэ түхеэрэлгэнүүдые һайса мэдэхэгүй байгдаа гээшэ.

Энэ намартаа би колхозой правлениин даабаряар Омско область ошожо, тэндэхи түрүүшүүлэй дүй дүршэлтэй танилсаһан, үнеэ һааха түхеэрэлгэнүүдэй алинь һайн бэ гэжэ ойлгожо абаһан байнаб. Тэндэһээ «карусель» түхеэрэлгын зураг асаржа, тиимэ түхеэрэлгэ колхоздоо бариха гэжэ шиидээ һэмди. Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэдэй туһаламжаар тэрэниие богонихон болзорто бүтээжэ, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй нээгдэхэ үеэр ашаглалгада оруулаабди. Түрүүшээр 140 үнеэд оньһон аргаар һаагдажа һургагдаа. Эдэ үнеэдые урдань 2—2,5 час һаадаг байбал, мүнөө тэдэнээ 1 час 10 минутада һаажа дүүргэнэбди.

«Карусель» түхеэрэлгэ хэрэглэхэдээ, үнеэ һааха бүхы хүдэлмэриие автоматизацилжа болохо юм. Мүнөө жэл энэ аргаар 300 үнеэд һаагдадаг болохо. Ерэхэ жэлдэ тэдэнэй тоо 500-да хүрэхэ ушартай. Бидэнэр энэ түхеэрэлгэ тодхоходоо, зарим юумыень хубилгаһан байнабди. Тодорхойлбол, үнеэн бүриһөө гараһан һү хэмжэхэ арга олгогдоо. Саашадаа манай хүдөө ажахын институт иимэ түрүү һайн юумэнүүдые нэбтэрүүлхэ талаар жэшээ харуулдаг, бодото туһаламжа хүргэдэг болохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Теэд гансахан энээгээр һү ехээр һааха зорилгые шиидхэхэгүй байһамнай мэдээжэ. Фермэ дээрэ һаалишад саг үргэлжэ һэлгэгдэнэ. Мүнөөшье тэндэ хүдэлжэ байһан хэдэн һаалишад институтда һурахаяа ошохо гэжэ байна. Тэдэнэй орондо дахин шэнэ хүнүүдые һургаха бологдоно. Хэрбээ фермэ дээрэ малшадай байха һайн байра түхеэрэгдээд гү, али фермэдэ хүдэлдэг хүнүүдые зөөхэ автобустой болоо һаа, иимэ һэлгэлдээн боложо байхагүй һэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус колхоздо тодхогдоһон үнеэдые һааха оньһон «карусель» түхеэрэлгын дүрбэнэй нэгэ хуби харуулагдана.

В. ЗОРКИНОЙ фото.

БОКС — МҮРЫСӨӨН ДҮҮРЭЭ

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө боксоор эхилһэн мүрысөөнэй удаадахи — хоёрдохи, гурбадахи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөнэй хоёрдохи үдэр 32 боксёр ринг дээрэ гаража, түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха эрхэ олохын түлөө туласалдаа.

...Гонг. Эгээн түрүүлэн Улаан-Үдын нэгэдэхи разрядтай боксёрнууд В. Ильин, С. Банзаракцаев гэгшэд мүрысэжэ, харагшадаа баясуулна. Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр наадахадаа, Эрхүүгэй түлөөлэгшые очкогоороо диилэһэн Банзаракцаев боксын талаар дүршэлтэй болоһон Владимир Ильиндэ энэ үдэр илагдаба. Эдэнэрэй удаа Шэтын В. Чугуевский Яхадай АССР-эй спортын залуу мастер Филипп Анисимов хоёрой наадан гоё һайханаар үнгэржэ, сугларагшадые урмашуулаа. Добтолго, хамгаалгаяа техникэ һайнтайгаар хэһэн Чугуевский нүхэрөө хоёр удаа нокдаунда оруулжа, шүүһэн байха юм.

— Рингын улаан буланда Монголой Арадай Республикын хэдэн удаа чемпион болоһон Бальжиннямын Мишигдорж, нүгөөдэнь — Эрхүүгэй боксёр Контырев гэгшэд, — гээд соносхогдоно.

Аха дүү монгол арадай түлөөлэгшэ Мишигдорж нүхэрэйнгөө урдаһаа шанга шанга добтолго хэжэ, һүүлшынгээ раундда тэрэнээ нокдуанда оруулжа шүүбэ. СССР-эй спортын мастер Бадма Жигмитов республикын чемпион Иван Божуновтай рингдэ гарана. Һургуулиин һурагшадые хүмүүжүүлэгшэ Бадма Жигмитов залуу спортсменүүдтэ өөрынгөө баян дүршэл харуулжашье, шадамар бэрхээр наадаад, Божуновые диилэһэн байна. Сэлэнгын Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой агроном, СССР-эй спортын мастер Виктор Бадмаев Улаан-Үдын Николай Нимаевтай тулалдахаар рингдэ дуудагдана. Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зонодо хэдэн удаа чемпион боложо, өөрынгөө нэрэ солые холо ойгуур суурхуулһан Виктор Бадмаев залуу нүхэрөө торгоонгүй шүүжэрхёо. Республикын боксёрнуудай дундаһаа спортын эгээл залуу мастер Валерий Кондаков Эрхүүгэй В. Махусаевтай гоё һайханаар наадаа.

Урда **үдэрынь мүрысөөндэ** хабаадалсаагүй шэнэ боксёрнууд Рэндоо Барс (МНР), Ким Авраев (Улаан-Үдэ) гэгшэд гурбан раундын туршада наадахадаа, боксын яһала һайхан техникэ харуулаа. Монголой түлөөлэгшэ хоёрдохи раундын тэн багта нүхэрөө нокдаунда оруулбашье, гурбадахи раундда өөрөө нокдаунда орожо, очкогоороо диилдэбэ. Энэ жэлдэ спортын мастерай нормо дүүргэһэн Александр Емельянов (Улаан-Үдэ), Шэтын Назаренко гэгшые хоёр удаа нокдаунда оруулжа байгаад, шадамар бэрхээр наадаһан байна. Мүн энэ үдэр боксёрнууд Хамадьяров (Шэтэ) Мореходовто (Эрхүү) Степанов Ивановто (хоюулаа Улаан-Үдэ), Шантанов (Улаан-Үдэ) Реуновта (Эрхүү), Лиханов (Эрхүү) Пипичтэ (Улаан-Үдэ), Ушаков (Шэтэ) Хажеевтэ (Улаан-Үдэ), Митупов (Улаан-Үдэ) спортын мастер Джаши (Эрхүү) гэгшэдтэ шүүгдээ.

Эгээн һүүлдэ хүндэшэг бэетэй боксёрнууд рингдэ гаража, сугларагшадые баясуулаа. Эндэ Улаан-Үдын түлөөлэгшэд Иван Посохов, Евгений Кряжев гэгшэд Эрхүүгэй Вологдин, Яхадай АССР-эй Тушев гэгшэдые шүүһэн байна.

* * *

Гурбадахи үдэр. Түгэсхэлэй мүрысөөнэй болохын урда тээ гурбадахи һуури эзэлхы[...] лөө мүрысөөн болоо. Э[...] боксёр хабаадалсаба. Ш[...] солбон бүхэшүүлэй ду[...] Эрхүүгэй Махусаевай [...] һайхан хамгаалга, до[...] ень һайшаамаар. Мүн б[...] нууд Анисимов ([...] АССР), Барс (МНР), [...] нов (Улаан-Үдэ), [...] (Шэтэ), Вологдин (Эрхү[...] шэд гурбадахи һуури эз[...]

Мүрысөөнэй һүүлшын[...] Хоёр үдэрэй туршада [...] дажа, түгэсхэлэй наада[...] баадалсаха эрхэ олоһ[...] боксёр хойно хойноһоо [...] рилдан рингдэ гараж[...] сын эршэ ехэтэй, сэбэр т[...] харуулжа, сугларагшад[...] шаал, магтаалда хүртэ[...]

Республикын чемпио[...] рэ зэргэдэ Владимир [...] Евгений Кряжев, с[...] мастернууд Бадма Жи[...] Виктор Бадмаев, Ал[...] Емельянов, Василий И[...] Эрхүүгэй түлөөлэгшэ[...] дэхи разрядтай боксёр [...] Реунов, спортын масте[...] жам Джаши, Шэтын[...] гэгшэд хүртэжэ, респу[...] спортын бүлгэм болон [...] зацинуудай союзай [...] кубок, грамотаар шаг[...] Тэрэшэлэн хоёрдохи, гу[...] хи һуури эзэлһэн спорт[...] тус тустаа хоёрдохи, гу[...] хи шатын дипломуудаа[...] нагдаа.

Б. Цыремп[...]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дунда[...] **гын судья Николай Харе[...] нууд Бальжиннямын М[...] (МНР) спортын масте[...] Жигмитов хоёртой му[...] эхилхын урда тээ хө[...] байна.**

ХИЛЫН СААНАҺАА

Хитадай Республикын МИД-эй НОТО

ПЕКИН, декабриин 9. (ТАСС). Хитадта байдаг Индиин посольстводо үгтэһэн ното соогоо Хитадай Арадай Республикын гадаадын хэрэгэй министерство хадаа генеральна консульствонуудые эмхидхэхэ тухай хоёр оронуудай хоорондо хэгдэһэн хэлсээе ганса өөрынгөө талаһаа эбдэһэнэйнь түлөө Индиин правительствада эрид буруушаалга хэһэнээ мэдүүлбэ гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэбэ.

КНР-эй гадаадын хэрэгэй министерство Индиин гадаадын хэрэгэй министерствын ното абаба, Һаса болон Шанхайдахи Индиин генеральна консульствонуудые 1962 оной декабриин 15-да үгы хэхэ гэжэ Индиин правительство шиидээд, Калькутта болон Бомбейдэхи Хитадай генеральна консульствонуудые үгы хэхые Хитадай зүгһөө ямаршье баримтагүйгөөр эрилтэ хэбэ гэжэ ното соонь тэмдэглэгдэнэ.

КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын меморандум

ПЕКИН, декабриин 10. (ТАСС). Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Хитадай Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министерство Хитадтахи Индиин посольстводо үсэгэлдэр меморандум барюулба, тэрээн соонь удаадахи гурбан асуудалда харюусаг гэһэн эрилтэ Индиин правительствын урда табигдана:

Индиин правительство буудалдаа болюулхые зүбшөөнэ гү, али үгы гү? Хоёр талын зэбсэгтэ хүсэнүүд бэе бэеһээ холо болгоогдон, 1959 оной ноябриин 7-до байһан хилэһээ 20 километр газарта абаашаябди гэһэн дурадхалые Индиин правительство зүбшөөнэ гү, али үгы гү? Хоёр талын тушаалта нюурнуудай уулзажа, буу зэбсэггүй зоно бии болгохын тулада хоёр талын сэрэгүүдые гэдэргэнь бусааха, харуулай постнуудые байгуулха болон плендэ орогшодые бусаалсаха талаар асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ ябадалые Индиин правительство зүбшөөнэ гү, али үгы гү?

Индиин правительствын ноябриин 30-да Хитадай правительствада барюулһан меморандумда харюу болохо энэ меморандум соонь Хитадай ехэ газар дайда дээрэ засагай хуулита захиргаа Хитадай правительствын тогтоожо байһан баримтые буруушааха гэһэн оролдолго гаргажа, «1959 оной ноябриин 7-до байһан бодото хилые Индиин правительство шал буруу болгоод байна гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэнэ... Хитад гүрэн хадаа хоёр талын зэбсэгтэ хүсэнүүдые гэдэргэнь сухарюулжа, бэе бэеһээнь холодуулхын тулада тэрэ хуушанай хилые гол хилэ болгоёбди гэжэ дахин дурадхахадаа, ехэ буулта хэжэ, Индитэй эблэрхээр байһанаа мэдүүлээ юм. Тэрэ хилэ хадаа Хитад Инди хоёрой хоорондо оройдоо хубилгашагүйгөөр табигдаһан хилэ бэшэ байһаниинь мэдээжэ. Гэбэшье Инди энээгээр һанаагаа дүүрэнгүй, 1959 оной ноябриин 7-до байһан хилээр Индиин газар Хитадта ороод байна гэхэ һанаатай. Энэнь тон буруу.

Неругэй мэду[...]

ДЕЛИ, декабрии[...] (ТАСС). Буудалдаае [...] ха, Инди Хитад хоёро[...] хилэ дээрэһээ Хитад[...] гүүдэй сухариха тухай [...] правительствын дурад[...] шаа парламентын ара[...] латада хөөрэлдөөн боло[...] ди Хитад хоёрой хил[...] болоһон байлдаае эбэ[...] гуримшуулгадань туһ[...] рилготойгоор Коломбо[...] һон нейтральна гүр[...] конференци тушаа [...] премьер-министр Неру [...]

КНР-эй гадаадын х[...] дэй министерствын м[...] дум соо табигдаһан н[...] асуудалдань харюу[...] Хитад ороной энэ ал[...] бэелүүлгэдэ һаад боло[...] хэхэгүйбди гэжэ тэрэ[...] Хоёрдохи асуудал [...] хэлэхэдээ, хэн хэнд[...] рамжатай, хамта [...] дэһэн үндэһэ һуу[...] рэ сэрэгүүдээ су[...] хаһаа Инди арсахагү[...] Тиихэдээ, 1962 оной [...] риин 8-да байһан хил[...] далые тэрэ зандань у[...] буудалдаа болюулха[...] таарамжатай үндэһэ[...] мүн гэжэ Неру хэлэб[...] оной ноябриин 7-до ба[...] лые Инди зүбшөөхэ ю[...] КНР-эй правительство[...] леэг,—гэжэ Неру мэд[...]

Инди Хитад хоёрой [...] дохи хилэ тухай ас[...] уласхоорондын сүүдэ[...] жэдэ табиха гэһэн д[...] Неру оруулба.

ХРОНИКО

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум нүхэр **Трофимов Владимир Васильевичые** РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын министрээр томилбо.

„Булад хүлэгтэ“ зүрхэеэ татагдаад...

Үүр сайжа, үдэр болохо үеэр Баргажан гол тээһээ жабарлахань бүри түргэдөөд, айлнуудай үрхөөр гараһан утаан үглөөнэй һэбшээндэ сохигдожо, хажуу тээшээ халба унан тарана. Газаа һаял будэг бадаг боложо байхада, Уро тосхоной үйлсөөр сэн бун болошоһон моритой шаргатай, ябаганшье зон иишэ тиишээ һүндэлжэ эхилнэ. Тэдэнэй дундуур ном дэбтэр һугадаа хабшуулһан залуу, наһажаалшье хүнүүд баһал нэгэ тээшээ яаранад хэбэртэй.

—Петр Ильич, сагнай хэды болооб? Хэшээлһээ гээгдэхэеэ ябанагүй гүбди?—гээд нэгэ залуухан хүбүүд дүшөөд шахуу наһанай, хара хүдэһэн дэгэлтэй хүдэр томо хүнһөө асууна.

— Үгы даа, 9 болотор үшөө 20 минута байна. Зай, Саша, хэшээлдээ хэр бэлдэбэш?—гэжэ наһажаал хүниинь залуу нүхэртөө хандана.

— Уншаалби даа. Тиигээдшье тракторай мотоор, баагые яһала тухайлхаб. Битнай хоёр жэлдэ прицепщигээр хүдэлөө ха юмбиб.

— Тиимэ даа, шамдаш бараг. Харин би юрэдөө мүнөө үзэһэнөө сула сээжэлдэжэ, тракторай поршень, цилиндр, карбюратор... гээд лэ зүүдэлжэ шахуу хонодог болонхойб,— гэжэ хара дэгэлтэй хүниинь энеэнэ.

— Та, Петр Ильич, мүнөө болгоод тракторай тоһоноор «зууралдахаяа» залхуурнагүй гүт?—гээд Александр хүбүүниинь мэхэтэйгээр асуугаад абана.

— Юу хэлээ гээшэбши. Мэргэжэлтэй байхада бэедэ һаалта болохогүйл. Өөрөө мэдэнэш, совхоздомнай механизатор дутана. Бидэшни тракторист, комбайнернууд боложо гараад, хабарай тарилга, ургаса хуряалгада хабаадалсаха ха юмбибди,—гэнэ нүгөөдэнь.

...Совхозой үнинэй хүдэлмэришэн Петр Ильич Коновалов, залуу хүбүүн Александр Исаев эдэ хоёртол «булад хүлэгтэ» зүрхэеэ татагдаад, өөһэдынгөө һайн дураар механизаторай мэргэжэл шудалхаар шиидэһэн хүнүүд эндэ олон.

Мүнөө Баргажанай совхоздо механизаторай мэргэжэл шудалха бүгэдэ ниитын һуралсал эмхидхэгдэһээр һара шахуу саг үнгэржэ, тэндэ 35 хүн тракторист, 21 хүн комбайнер, мүн 37 зон автомашинын жолоошод боложо гарахаар һуража байнхай. Тэдэнэй дунда хонишод, малшад, хэдэн жэлэй урда механизаторааршье хүдэлөөд үзэһэн хүнүүд, тиихэдэ бригадирнар, too бүридхэлшэд, илангаяа залуушуул олон.

— Совхоздомнай халуун хүдэлмэриин үедэ механизаторнуудай дутадаг байһан тухай дахин хэлээдшье яахаб. Энэшье мэдээжэ. Тиимэһээ бидэ өөһэдынгөө хүсөөр ажахыдаа хэрэгтэй тракторист, комбайнер, жолоошодые һурган гаргаха гэжэ шиидээбди. Мүнөө һуралсалшье программынгаа ёһоор үнгэргэгдэжэ байна,—гээд тус совхозой парткомой секретарь А. И. Поздняков хөөрэнэ.

Һуралсалайнь хэшээл һарадаа 4-5 дахин (гарагай долоон бүхэндэ) бүхэли үдэр соо үнгэргэгдэдэг юм. Программынгаа ёһоор энэнь дүрбэ һара хахад соо гэхэ гү, али апрелиин эхеэр дүүрэхэ ушартай. Эндэ дүршэл шадабаритай багшанаршье бии. Жэшээнь, трактор, машина, комбайн тухай совхозой главна инженер В. П. Пуляевский түрүүтэй, механигууд: В. С. Арасланов, В. С. Новиков гэгшэд заана. Агротехникын үндэһэн асуудалаар совхозой главна агроном А. А. Никульшин, агроном Э. Н. Терентьева болон бусад хэшээл үнгэргэдэг.

— Ноябриин 15-һаа эхилээд, группа бүхэндэ табадахи хэшээл үнгэргэгдэбэ. Заагдаһан зүйлнүүдээр асуудал табижа, шалгажа үзэхэдэ, хүн бүхэн нилээд ехэ юумэ ойлгожо, мэдэжэ абаһан байна,—гээд механизаторнуудай һургуулиин һуралсалай талые даагша нүхэр Пуляевский хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн тус аймагай Баян голой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо механизаторай мэргэжэл шудалха бүгэдэ ниитын һуралсал муу бэшээр үнгэргэгдэнэ. Эндэ трактористын мэргэжэлдэ 30 хүн, комбайнерай—20, үнеэдые оньһон аргаар һааха мастерай мэргэжэлдэ 18 хүн һуралсана. Хэшээлынь неделидээ нэгэ дахин бүхэли үдэр соо болодог юм.

— Һурагшадта бидэ гансал ном, дэбтэр, плакат дээрэһээ харуулаад һанаагаа амархагүй, харин тэдэниие трактор, машинын хажууда абаашажа, задалуулжа, суглуулжа, хүдэлгэжэ байгаад харуулха, ойлгуулхые оролдонобди,— гэжэ колхозой инженер В. П. Селезнев хэлэнэ.

Гэхэтэй хамта энэ аймагай Барханай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо аяар декабриин 1 болотор механизаторнуудай һуралсалай нэгэшье хэшээл үнгэргэгдөөгүй байгаа.

Теэд саг ошожол байна ха юм. Мүнөө үшөө хүсэд эхилээгүй һуралсалынь хабарай тарилгын захалтаршье дүүрэхэгүй бэшэ гү? Колхоздо элдэб түхэлэй 20 гаран трактор, 12 комбайн бии. Тиихэдэ эндэ оройдоол 35 тракторист, 10 комбайнер тоологдоно. Хэрбээ бүхы машина техникэеэ хоёр халаанда хүдэлгэдэг болохо гэбэл, үшөө 20—25 комбайнер трактористые һургажа гаргаха зэргэтэй болоно. Заабол һургахашье ёһотой...

М. Намжилов.

Редакторай орлогш[...]
М. Н. Ни[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной декабриин 12.

Манай адрес, телефону[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 28. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. редактора[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и пропа[...] —24-74, сельского хозяйства и советского строительства[...] промышленности, транспорта, информации—35-14, ку[...] литературы и искусства—34-05, писем и рабселькоров[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтерия[...] Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства кул[...] Бурятской АССР.
Н00629 Зак. № 5779